

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

ST.—NO. 1233.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3d, 1879.

CHICAGO, ILL., 30. APRILA, (APRIL 30,) 1931.

This Issue consist of Two Sections. Part One

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

LETO—VOL. XXVI.

PRVI MAJ, PRAZNIK MEDNA- RODNEGA DELAVSTVA

Milijoni širom sveta si podajajo
roke in manifestirajo za
svoje pravice

V grozni krizi, ki je zrahljala kapitalizem do temeljev, spoznava mednarodno delavstvo bolj in bolj svojo zgodovinsko naloge. Silen ekonomski potom, ki ga je povzročil profitarski sistem, je zadal delavskemu in kmečkemu ljudstvu najtežje udarce.

Bankrot kapitalistične uredbe

Se nikdar poprej ni kapitalizem takoj očividno pokazal svoje nezmožnosti pod pezo socialnih problemov kakor sedaj. Ob ogromnih zalogah žita in drugih živil, oblike ter vseh drugih potrebičin, ki jih rabi človek, trpe pomanjkanje milijoni. Sto in sto tisoči so obsojeni počasnemu umiranju vsled glada. Kapitalistični sistem pa stoji poleg in misli edino, kako bi si ohranil profit—kako bi iztisnil še več profita iz obubožanih množic!

Jasno je kakor še nikoli, da tak kaotični organizem nima pravice do življenja. Razmere kakršne so, zahtevajo preobrat, zahtevajo preosnovno človeške družbe—SOCIALIZEM!

Nenasitnost izkorisčevalcev

Delodajalci izrabljajo krizo, da potisnejo delavce v še večje ekonomsko brezno in odvisnost. Znižujejo jim plače. Čimveč je brezposelnih, bolj prigajajo tiste, ki so zaposleni. Ljudstvu nalagajo nove davke. V mnogih deželah so delavcem odvzete vse življenske ugodnosti. Plačajo jim komaj toliko, da zadostuje za najboljše životarenje.

Delodajalci vsepovod se bore proti zavarovanju brezposelnih. V Zed. državah si prizadevajo, da zadrže v zakonodajah vsako predlogo, ki določa redno podporo nezaposlenim. V deželah, kjer je že uvedena, zahtevajo privatni interesi, da se jo zniža. Svojo takozvanou ekonomijo vedijo na stroške delavcev in kmetov. Njihov smoter je zvijavati premoženja in profit—pa magari v krvi in mizeriji proletarskih množic!

S svojimi mejami in carinami, s svojimi investicijami v mednarodnem obsegu in z militarizmom, s svojimi izkorisčevalnimi in tiranskimi metodami povzroča kapitalizem ljudstvu neizmerno gorje.

Taka je slika Prvega maja 1931.

Orkan delavske manifestacije

Delavstvo pa sklepa svoje vrste in demonstrira proti zniževanju plač! Proti carinam! Proti nasilstvu delodajalcev! Proti umetnim mejam! Zahteva plače, ki mu bodo dovolile človeško živeti! Zahteva zavarovanje brezposelnih! Starostno pokojnino! Skrajšanje delavnika!

In končno: mednarodni proletariat zahteva strnoglavljenje kapitalizma in socialistično uredbo!

Delavstvo demonstrirata proti fašizmu, ki je hišičen izbruh propadajočega kapitalizma. Izreka svojo solidarnost z delavstvom v Italiji, na Madžarskem, Poljskem, Litvinskem in v Jugoslaviji, katerega tlači teror diktature.

Za najširše ljudske pravice

Socialistično delavstvo je za svobodo govora, zborovanja in tiska, za civilne svobodčine v čimščem obsegu in za uredbo, v kateri bo mogoča industrialna demokracija. Smo proti militarizmu! Proti tekmi oboroževanja! Protiv vojni! Za razrožitev! Za mir! Naš cilj je uredba, v kateri bo človeštvo reševalo svoje probleme v interesu splošnosti.

Smo proti fašizmu! Proti reakciji! Za demokracijo! Za enoten, solidarn delavški razred v internacionalni svetovnega obsega!

Delavstvu vse, kar mu pripada

Svet pripada delavstvu! Imelo ga bo. Ideja solidarnosti zmaga! Proletariat ene dežele je eno s proletariatom druge dežele. En svet, en razred, ena uredba—socializem, to je program, za katerega demonstrira delavstvo 1. maja—milijoni in milijoni—ena sama armada—nosilka bodočnosti, oznanjevalka nove, človeške civilizacije!

Po prvomajskem proglašu Delavske-socialistične internacionale.

PRVOMAJSKA ŠTEVILKA "PROLETARCA"

je poslana v vse naselbine v mnogo več izvodih kakor ostale izdaje. To so omogočila društva, klubi in posamezniki s svojimi naročili. Druga naloga je, te izvode razporečati med delavstvo. Sodelujte, da bo imela ta številka čimveč čitateljev. Ob enem jih skušajte uveriti, da bo njim v korist, ako si "Proletarca" stalno naroči.

Dežela, ki je mislila, da je imela prosperitet

Namesto blagostanja je dobilo delavstvo brezposelnost, zniževanje plač in nasilstva reakcije

Nad sedeminideset milijonov delavcev v Zed. državah je glasovalo leta 1928 za kapitalistična predsedniška kandidata in s tem za kapitalizem, misleč, da bo s kapitalistično zmago "prosperiteta" ohranjena.

Namesto prosperitete je nad sedem milijonov stalno nezaposlenih. Tisoči brez stanovanja. Stotisoči brez sredstev. Cele armade proletarcev v krušnih vrstah. Delavcem prodajajo domove, ker so brez zasluga in nimajo s čem plačevati obrokov.

Plače delavcem so znižane. Znižujejo jih dalje. Takozvani "delavski voditelji", ki reprezentirajo unije v A. F. of L., so obljubili Hooverju, da ne bodo pozivali delavcev na stavke in da ne bodo zahtevali zvišanje plač, zato, ker so kapitalisti obljubili, da jih ne bodo zniževali.

Delavci res ne zahtevajo povrašanja. Ponujajo se v stotisočih v najem za vsako plačo. Glad jih sili, in pa to, da so brez organizacije, in da so politično v kapitalističnih strankah.

Obe stranki kontrolirajo multimilijonarji. V juniju kampanjske fonde prispevajo velike korporacije ter posamezni kapitalisti.

Mar zato, da bi služile vam?

Socialisti dopovedujemo delavcem, da jih ka-

pitalisti varajo in da rabijo njihove glasove v svoj prid.

Kaj imate od tega, da ste dali moč strankama multimilijonarjev?

Cemu poslanci, katere ste izvolili, nočejo sprejeti predlog za zavarovanje delavcev proti brezposelnosti in za starostno pokojnino?

Cemu ni v ameriških zakonodajah nobene odločne, organizirane opozicije proti zatiranju delavstva?

Mar ne vidite, da je vaše mesto v stranki, ki obstoji radi vas, in ki ima program, kateri nima z republikansko-demokratsko stranko ničesar skupnega?

Koliko ste na boljšem, ker ste izvolili kandidate, katere so vam nominirali ter jim financirali kampanjo z milijoni dolarjev privatni interes? Ali veste, da so tisti milijoni iztisnjeni iz vaših srag in vzeiti iz vaših žepov?

Zdaj, ko imate resnico o vsem tem na dlani iz izkušenj—čemu odlašate?

Pristopite v klube JSZ, in s tem v socialistično stranko. Ne tarnajte, nego pridružite se vrstam vaših razrednih tovarišev in jim pomagajte v borbi za boljšo bodočnost delavškega ljudstva.

MOČ DELAVSTVA JE V ORGANIZACIJI

Razdržene delavce druži tovarna ali rudnik pod vodstvom bossov in kompanijska disciplina. Toda zase so brez moči. Združeni v slab organizaciji so istotako brez moči.

Ali ste si že kdaj predstavili, kaj bi pomenilo za ameriško delavstvo, ako bi nas bilo recimo dva ali tri milijone v socialistični stranki?

Vse drugače bi se čul naš glas. Vse drugače se bi ozirali v kongresu in legislaturah na industrijske delavce in farmarje. Zdaj pa—čemu se nas bi bali!

Pridejo volitve; pa začne delovati ves kapitalistični aparat: časopisje, radio, kino, cerkev itd. Ljudstvo pa se pusti slepiti z gesli o dva in pol percentem pivu ter verjame "radikalnim" frazam kapitalističnih govornikov. Čemu jih vidite samo pred volitvami?

Socialistična stranka uči, da edino zavedno delavstvo bo v stanju spremeni razmere na bolje. Zato agitiramo, da razširimo naš tisk. Da ojačamo naše organizacije in pripravimo delavce misliti.

Ne izgovarjajte se, da ne bo nič, dokler ne pridejo drugi zraven, npr. Amerikanci. Kajti Amerikanici se izgovarjajo, "da ne bo nič", dokler ne pridejo tujerodeci zraven. Eni kot drugi pa so skupaj v kapitalistični stranki ter oddajajo svoje glasove—svoje obrambno orožje—kandidatom privatnih interesov.

Ako nočete da bodo vaši otroci ginevali v še slabših razmerah nego vi, izstopite iz vrst brezbržnikov ter postanite živ človek! Samo borbeni proletarij bo v stanju zmagovati.

Brezbržni med delavstvom so odgovorni za obstoječe razmere. Ako nočete nositi te krive, vstopite v armado, katera osvaja svet za socializem!

Jugoslovanski delavci v Ameriki svojim bratom preko morja

Tisti, ki so prerokovali izboljšanje razmer v Jugoslaviji pod diktaturo, so bili v zmoti. Jugoslavija je v agrikulturi in prirodnih zakladih bogata dežela. Poznavalci ekonomije radi priznavajo, da ima vse pogoje za blagostanje.

Klub temu mizerija v nji narašča. Delavstvo je v skrajno bednem položaju. Manjšajo mu plače in odzemajo razne pridobitve, ki si jih je izvojevalo po končani vojni, toda vsled zakona o "zaščiti države" ne sme protestirati. Ne sme govoriti o politiki. Ne sme kritizirati vlade. Ne sme priejeti shodov. Politična stranka delavstva je prepovedana. Delavški tisk je pod šikanami cenzure oslabljen. Privatni interesi so izbrali ta položaj z razbijanjem delavskih strokovnih organizacij, katere hočajo po vzgledu italijanskega fašizma nadomestiti s svojimi—s takimi, v katere delavstvo potem mora pristopiti, ne sme pa se boriti v njih za svoje pravice.

Jugoslovansko delavstvo v Ameriki izreka na mednarodni delavski praznik proletarijatu v Jugoslaviji svojo solidarnost in mu zagotavlja svojo moralno pomoč ter vsako drugo mogočo oporo.

Naše stališče z ozirom na odnose z Jugoslavijo je odrejeno. Smernice nam določa resolucija, katero je l. 1928 sprejel VIII. redni zbor JSZ. v Detroitu. Nalaga nam, da ohramimo z delavci v Jugoslaviji kolikor mogoče tesne stike in da se borimo z vsemi danimi močmi proti izjemnemu stanju, v katerega jih je pahnila diktatura.

To je potrebno, da naglasimo posebno sedaj, ko hlapci diktature skušajo spraviti pod svoj vpliv tudi jugoslovanske delavce v tej deželi. V imenu teh proletarcev, ki so zapustili rodnini kraj, ker so pod prisilom razmer morali za kruhom, pošljajo zdaj rezilski agentje s svojimi hlapci vlad in vladnemu tisku v Jugoslaviji brzjavke, v katerih izrekajo kralju "globoko podanisko udanost".

To je gnušno-klečeplastvo, ki pojasi, čemu so narodi v mizeriji, namesto da bi živel kot ponosna človeška bitja, brez skrb za vsakdanji kruh.

Jugoslovanska socialistična zveza je proti temu vazalstvu napovedala boj in ga bo izvedla zmagovalno. Sodrogom v rodnih krajih naših priseljencev bo to v veliko vzpodbudo.

DELAVČEVE DIVIDENDE

Solze mater, garanje, majhne plače, predčasno ostaranje, in nato odslovitev vsled izčrpnosti. To je tudi zapuščina, ki jo dobe za njim njegovi otroci.

Anton Garden: NAŠ PRVOMAJSKI KLIC

A. P. KRSNA:

Mizeren položaj premogarjev

Dandanes, ko je svet tako radodaren s simpatijo (najbrž zato ker nič ne stane), je popolnoma unesnotno posvetil nekaj "toplih besed tem ubogim, preziranim in nesramno izkorščanim premogarjem, osobito še, ker je med njimi mnogo naših rojakov, kateri so bili in so v precejšnji meri še, glavna opora našim organizacijam v tej deželi.

Ta ubogi, črni premogar, ki je puštil svojo milado moč v globinob, ob plastičnega demanta, je danes pomilovanja vreden siromak. Kadarn, se muči dolge ure za borih par dolarčkov, kadar ne dela, ga muči skrb za obstanek. Kaj bo, ko poide morebitni zrhirank? Kam se obrniti, ko ne bo hotel nihče več posoditi na skromni dom? Unija je razbita, nobene zaslombe, nobene protekcije, ni, ki bi omilila premogarju obupno stanje. Dobrodelen ustanove nerade pomagajo premogarjem, meñeč, da premogarji bi lahko imeli precej v hransk, kajti med idiotiskim ameriškim ljudstvom vlaže mneje, da premogarji sile dobro služijo. Temu so v gotovi meri krivi premogarji, ki so se vsemu svetu hvalili, kadar so naredili dobro "pedo", kadar pa revno, (in to je bilo posebno v zadnjih letih najčešče) so kajpada modro molčali. Odtod mnenje, da slednji premogar lahko tekmuje z dobro stoječimi "bossi". Danes je seveda tega hvaljanja malo ali nič. Slišijo se pa povsod bridek tožbe, ki so z vsakim dnem obupnejše. Otrečni premogarji so lačni in strganji in njih matere bolne in zgoda postarane od skrb. Mladiči, ki ne morejo nikjer drugega dobiti dela, tišeč v premogorje in garajo dolge ure malone zastonj, ter upajo, da se časi izboljšajo, da potem uidejo kamorkoli iz črnega peka.

Mnogi poskušajo z "bootlegom" ali tudi ta kseft je postal reven. Kdo bo kupoval pižjo, če ni sredstev niti za najnujnejše potrebiščine; če pa se tu in tam komu posreči da najavriva kakštok, s tem se ne rečeno, da so vasi tako srečni, ker, vedeti moramo, da tiste, ki lahko plačajo, zalagajo s pižjo dobro situirati krščici osemnajstega amendentja.

Nobenega izgleda ni, da se razmerne izboljšajo, narobe, obetajo se nam še hujši časi. Poletje se bliža in revna placič premogarja bo skoro popolnoma izostala. Prejšnja polejša je segel po hranskih, ki jih je pristrand pozimi, dobro vedoč, kaj ga čaka v poletnih mesecih; zdaj nato ne more misliti, treba bo potresi in stradati na živeči in drugih življenjskih potrebiščinah. Sveda, premogni niso bili tako srečni, da bi si mogli prihraniti kako malenkost za slabec, med temi je največ še priljeno mladiči premogarjev, ki imajo majhne otroke. Prizadeši na ta način so mnogi naši priseljenci, ki so prilično vojni v to deželo in so se zakopali takoj v premog, meneč da za drugo delo ne bi bili sposobni radi neznanje angleščine, često pa tudi, ker ni bilo drugog dela na razpolago in če je bilo, je bilo težko delo za nizko plačo. Tako so mnogi mladi ljudje, ki so najprej občutili vso vojno bedo v "ljublju" domovini, prilično v Ameriko, da pobere vso mizerijo našega prosvitljenega veka. In potem se še najdejo ljudje, ki se smejejo, če kateri od te nevrečne vojne generacije pove svoje mnenje o današnjih piškavcih civilizaciji in o naših slavnih možeh, ki držijo daleč pred nami s svojimi doganjami in iznajdbami, dočim masa umsko zastaja po zaslugi današnjih edino le po profitu stremičnih predstavnikov ljudstva, kateri imajo v svoji oblasti tako enega, ki je izvrlj biljši stroj, kot delavca, katerega je brenil stroj na cestu.

Večkrat slišim premogarje, ki se seberi za unijo in zapravili v raznih stavkah s težavo skupaj soravljene prihranke, kako zdaj preklinajo voditelje in svojo pamet in ne verjamajo v nobeno remedijo več, pa najzveni še tako mikavno. Resignirano globočno v črno bodočnost in postali so popolnoma brezbrinči za vse; med njimi je mnogo takih, ki so bili prej aktivni v delavskem gibanju, a zdaj jim ni nič mar, če poginejo v mizeriji, saj najboljša leta imajo za seboj. So pa tudi mnogi, posebno med našimi premogarji, ki trdno verujejo v končno zmago delavstva "a ti bodo znabit v bližnji bodočnosti zoper poskušili priboriti premogarjem njih potepante pravice.

Velike nesreča za premogarje je, da se jim odtegne njih lasten mladi načrt. Mladi ljudje, vzgojeni

štirinajst je let, odkar sem prvič praznoval mednarodni delavski praznik, Prvi maj. Dolga povorka nas je korakala iz glavnega dela mesta v bivšem predmestju, kjer se je slavnost zaključila s shodom. Korakali smo za rdečo zastavo, simbol delavske solidarnosti in nositeljica socialistične družbe. Bilo je sicer več zastav in banderov, ampak vse rdeče. Vsaka skupina je imela svojo. Takt za korakanje pa so dajale godbe, ki so bile uvrščene v povorki. Noga je bila lahka, srce vriskajoče, na srčih rdeči nagelj in znak, iz ust pa so donele delavske pesmi, kadar godba ni igrala. Korakali smo več tisoč močni poldruge uro do dvorane.

To je bilo pred štirinajstimi leti. Kratka doba in vendar dolga. Rdeča zastava takrat ni bila prepovedana. Tudi zasmehovana ni bila, dasiravno obsovražena. In tudi delo nisi izgubil v tovarnah, ako si imel praznik na prvega maja. Dobar mesec prej so bile Združenje države napovedale vojno "kajzerju" in oblasti so bile še negotove, da li se bo ameriško ljudstvo odzvalo morilnemu klicu, ker ljudje še niso bili ponabili Wilsonove volilne parole "He Saved Us Out of War." Fabrika vojne propagande o "barbarstvu hunov" še ni bila izdelana in prve odmeni so bile izdelane in vse nove parole: "Vojna za končanje vojn" so komaj odjeknili po mejah te širne in tedaj še dokaj mlade dežele. In rdeča zastava, simbol svobode, je še plapolala, svoboda pa je jemala slovo iz dežele, v kateri ji je tekla zibeljka ...

In potem? Tri leta histerije. Triminutniki so bruhalni iz sebe besedo "demokracija" nezehoma, v njenem imenu so zastupljivali narod z najnugajajočim propagando nacionalističnega fašizma, kazali stokrat in tisočkrat povečana grozodejstva "hunov", medtem pa slavej človeško morijo. V imenu demokracije in patriotizma so si v pozicijah a-dollar-a-year men kupili bogastvo z ropanjem ljudstva s pomočjo vlade in privatno, mlaude fanate in može pa so pošiljali na evropska bojišča v boj — za demokracijo ... Medtem pa so doma s koreninami vred izruvali vsako sled o demokraciji. Kaka ironija! Človeštvo ni nikdar prej videlo večje.

In potem? "Back to Normalcy". Novo geslo, s katerim je segel po hranskih, ki jih je pristrand pozimi, dobro vedoč, kaj ga čaka v poletnih mesecih; zdaj nato ne more misliti, treba bo potresi in stradati na živeči in drugih življenjskih potrebiščinah. Sveda, premogni niso bili tako srečni, da bi si mogli prihraniti kako malenkost za slabec, med temi je največ še priljeno mladiči premogarjev, ki imajo majhne otroke. Prizadeši na ta način so mnogi naši priseljenci, ki so prilično vojni v to deželo in so se zakopali takoj v premog, meneč da za drugo delo ne bi bili sposobni radi neznanje angleščine, često pa tudi, ker ni bilo drugog dela na razpolago in če je bilo, je bilo težko delo za nizko plačo. Tako so mnogi mladi ljudje, ki so najprej občutili vso vojno bedo v "ljublju" domovini, prilično v Ameriko, da pobere vso mizerijo našega prosvitljenega veka. In potem se še najdejo ljudje, ki se smejejo, če kateri od te nevrečne vojne generacije pove svoje mnenje o današnjih piškavcih civilizaciji in o naših slavnih možeh, ki držijo daleč pred nami s svojimi doganjami in iznajdbami, dočim masa umsko zastaja po zaslugi današnjih edino le po profitu stremičnih predstavnikov ljudstva, kateri imajo v svoji oblasti tako enega, ki je izvrlj biljši stroj, kot delavca, katerega je brenil stroj na cestu.

Ubogi premogar, upajoč vse življenje, da se bi prihranil vsaj toliko, da se bo enkrat naučil sonca in mu ne bo treba vse časi drediti pod zemljo, je džakal bridko razočaranje. Njegovo življenje je bilo brez solnce in veselja, ko je nategoval svoje mislice za kapitaliste, globoko v črni rovin, in večni nevarnosti brez solnce in veselja, je tudi zdaj, ko mrko gleda, kako prihaja pomlad, ki mu bo odgrizla še tisti borni košček kruha ...

Socialisti v javnih uradih

Sedem mest v Zed. državah ima socialistične župane, oziroma socialistično upravo.

Pet jih je v državi Wisconsin, namreč Milwaukee, Racine, Beaver Dam, Manitowoc ter Iola.

V Pensylvaniji ima socialističnega župana in socialistično upravo mesto Reading.

Milwaukee County ima socialističnega šerifa in sedem članov v mestnem šolskem odboru.

Laureldale v Pensylvaniji ima socialističnega burgesa in izmed osemnajstih je sedem socialističnih aldermanov.

Racine County v Wisconsinu ima dva socialistična supervizorja.

V legislaturi države Pennsylvania sta dva socialistična poslanca.

V zakonodaji države Wisconsin je devet socialističnih poslancev, med njimi Slovenec John Ermenc, in dva socialistična senatorja.

V prošlem in tem letu so bili izvoljeni socialisti za aldermane (občinske odbornike) v raznih krajih Unije, mnogim pa je manjkalo le majhen odstotek glasov do izvolitve.

Argument: da socialist ne more biti izvoljen, ne drži. Kjer se delavci dovolj močno organizirajo, in ako imajo sposobno vodstvo ter determinacijo, da hočejo zmagati, so uspehi v doglednem času sigurna stvar.

Socialistična stranka ni stranka prošlosti ter sedanosti, nego je stranka bodočnosti! Delo socialističnih agitatorjev mora roditi dobre sadove. Na mesto gnilega, izkoriščevalnega kapitalističnega sistema mora priti socialistizem!

je ohajska ganga nominirala in izvolila za predsednika Združenih držav Hardinga in provincialnega Coolidgea stavkovlomskega slovesa za podpredsednika. Veleropanje s posmočjo Washingtona se je nadaljevalo. Kriza leta 1921 je priljivo hitro minula in klic Producirajte več! se je zopet zaslišal, čeravno se je odmev hitro izgubil.

Prosperiteta. Po kratki kriizi se je zopet pokazala in rastla iz leta v leto, dokler se ni razpočel mehurček na Wall streetu. O tej prosperiteti so nam izredno veliko pripovedovali in dokazovali. Svilnate srajce, v katerih so med vojno delavci hodili na delo, so bile zadnja leta sicer izginile. Nadomestil jih je rajon, ki je dokaj cenejši in slabši od svile. Ima pa to lastnost, da izgleda prav tako kot svila. In Amerika se je v teku let privadila formi, na substanco se ni gledalo. Optična iluzija, to je glavno. "Da le lepo zgleda," je bilo novo mišenje, za katerega širjenje so pridno skrbele propagandistične fabrike izredno zrejenega kapitalizma, kateremu so radi napihnila, pridali pridevnik "Nov."

Ker so srednji in tudi delavski sloji pošiljali radi vojne in povoje prosperebitete svoje hčerne in sinove na univerze v vedno večjem številu, kjer so se pridno vežbali v apliciranju izniski psihologije, in po izpitu postali super salesmani, je jih zastopa razredno zavedno delavstvo, v socialistu. Iz sedanega kraha kapitalizma je razvidno to, da se nikdar več ne bo povzpel do tiste visoke točke, na kateri je bil pred to krizo. Ne mislim, da stoji kapitalizem pred razsulom, vsaj ne v Ameriki, dasiravno je tukaj danes večja revščina na eni strani in večje bogastvo na drugi kot v katerikoli zapadni državi Evrope. Kapitalizma ne bo še konec, tudi ne bo sam od sebe poginil. Tudi okrev bo še. Gotovo pa je to, da ne bo nikdar več nudil tiste mere blagostanja širokim masam kot jo je — vsaj v Ameriki — v vojni in povojni dobi, dasiravno je bila tata mera dokaj oskrbljena.

Kapitalizem ne bo dal misličarjev, ne daje iz svojega žepa, pač pa v Ameriki posega direktno v delavsko žepo in prispeva v svojem imenu v blagajne krščanskih in malomeskih dobrodelenih organizacij v pomoč revezem. Ti pa dajajo, hočeš nočeš. Ker pa v delavsko žepo tudi ne bo mogel posegati daljšo dobo — sploh so kampanje zaenkrat ponehale — bo revezje prepustil same sebi. In dasi so ljudje pravljeni več prenesti kot sestradane tolpe volkov, nikakor ne morem misliti, da ne bo enkrat zagrelmo v tragičnih krušnih linijah, posebno pa, kadar z njimi prenehajo.

Boj med kapitalizmom in delavstvom je neizogiben. Le da

poteagnila s seboj milijone prospektivnih milijonarjev — wall-streetovskih raketirjev. Potegnili je s seboj tudi kapitalizem, ki se v tem času še vedno pogreza. Z njim vred pa se pogrezovalo tudi delavske mase, kateri je kapitalizem odpovedal pravico do življenja.

In ta masa, ta ameriška masa? Žalostna je. Optične iluzije dolgih let so jo omamile skoraj do neozdravljenja. Živeča v največjem pomanjkanju — milijoni brezposelnih z družinami vred — se upa komaj prospiti, prositi s klobukom v roki in obupana in z upognjenim hrbotom. Prosijo miloščine. Pobirajo jedilne odpadke po alejah. Suš se, stradajo in umirajo. Drznejši, ljudje močnejše volje, glejajo za raketirske prilikami in snujejo roparske načrte.

Tu je v glavnih potezah tema stran Amerike spomladis leta 1931. Je produkt socialnih in ekonomskih sil, ki so bile na delu skoraj pol generacije in prej. Po čezmernem rajanju rada glavila, bolj, je star pregovor. In ameriško ljudstvo — sploh ljudstvo v vseh zapadnih državah — ima izredno hud glavobol. Pa se bo streznilo in ozdravilo, neglede na žrtve, ki jih doprinala in jih bo še doprinalo. *

Zdravilo je v simboli Prvega maja, mednarodnega delavskoga praznika, v idejah, ki jih zastopa razredno zavedno delavstvo, v socialistu. Iz sedanega kraha kapitalizma je razvidno to, da se nikdar več ne bo povzpel do tiste visoke točke, na kateri je bil pred to krizo. Ne mislim, da stoji kapitalizem pred razsulom, vsaj ne v Ameriki, dasiravno je tukaj danes večja revščina na eni strani in večje bogastvo na drugi kot v katerikoli zapadni državi Evrope. Kapitalizma ne bo še konec, tudi ne bo sam od sebe poginil. Tudi okrev bo še. Gotovo pa je to, da ne bo nikdar več nudil tiste mere blagostanja širokim masam kot jo je — vsaj v Ameriki — v vojni in povojni dobi, dasiravno je bila tata mera dokaj oskrbljena.

glavna potreba. Organizacija brez Jimmy Higginsov je mrtva. Plačevanje prispevkov ne zadostuje; v tem ni življenga in aktiven uspeh stranke, unije ali kake druge delavske organizacije. Treba je več kot plačevati članarino.

Siriči nauk socializma med ljudstvo, organizirati delavstvo na vseh poljih razrednega boja in aktivnosti — to naj bo naš klic Prvega maja. Ako bo zavedno delavstvo hodilo po takih poti svojih prizadevanj in agitacije, je uspeh neizogiben.

John Metelko, O. D.

Preiščemo oči in določimo očala
6417 St. Clair Ave.,
CLEVELAND, O.

FENCL'S

RESTAVRACIJA IN
KAVARNA

2609 S. Lawndale Ave.,
Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1382.

Pristna in okusa domača jedila.
Cene zmerne. Postrežba točna.

Dr. Andrew Furlan
ZOBOZDRAVNIK
vogal Crawford and
Ogden Ave.
(Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.
Tel. Crawford 2893.
Tel. na domu Rockwell 2816.

Dobro znani slovanski pogrebni
ZA LA SALLE—PERU—OGLESBY

LOUIS M. PTAK
612 EAST 5th STREET, PERU, ILL.
Tel. 172

Priporoča Slovencem svoj POGREBNI ZAVOD.
Cene zmerne, postrežba točna.

**"PRIKLAD" STAVBINSKO IN
POSOJILNO DRUŠTVO**

2619 So. Lawndale Ave., (Sokol Havliček-Tyrš Hall)

Se priporoča Jugoslovom na zapadni strani na obilen pristop.

5% obresti na predplačane (Paid up Stock)
delnice razreda E.

Stavbinska in posojilna društva so najzanesljive

ŠPANIJA PORUŠILA GRAD MONARHIZMA

PROLETAREC

je delavski list za misleče čitatelje

Urejevan je v duhu načel zavednega delavstva in v smislu programa mednarodnega socializma.

Razumni tu in v starem kraju priznavajo, da je "Proletarec" najboljši jugoslovanski socialistični časopis. Je drugi najstarejši delavski list, kar jih izhaja v slovenskem, hrvaškem ali srbskem jeziku, bodisi tu ali v Evropi. Samo eden, ki izhaja v Beogradu, je starejši.

"Proletarec" je eden izmed najstarejših socialističnih listov v Zed. državah. Izhaja šestindvajseto leto. V vsi svoji zgodovini je bil borbeno delavsko glasilo. Pri "Proletarcu" ni nevarnosti, da se ga preokrene v reklamni list za kako kapitalistično stranko. Na konvencijah JSZ. še misliti ni, da bi kak delegat kdaj predlagal, da se naj "Proletarec" spremeni v "nepristransko" glasilo, ali v "nestrankarsko", "nevtralno" itd., kar se dogaja na konvencijah in v diskuzijah v vseh jugoslovanskih podpornih organizacijah o njihovih glasilih.

"Proletarec" je resnično delavski list. Bil je ustanovljen, da zastopa interese delavskega ljudstva. To je temelj, na katerem stoji vsa njegova zgodovina.

Delavec, v tvojem interesu je, da čitaš list, ki je urejevan v tvoj prid. Vrši tvoje boje. Razglaša svoj nauk tebi v korist.

"Proletarec" je list načel in programa. Bil je to od početka in ostane v bo doč.

Naše geslo, "Proletarec je delavski list za misleče čitatelje", ima polno veljavo. Delavci, ki nočejo misliti, se branijo "Proletarca". Misleči zanj agitirajo in beležijo uspehe. Vzlic depresiji je število naročnikov "Proletarca" naraslo.

"Proletarec" je že dolgo tudi najboljše ilustriran jugoslovanski list v Zed. državah. V času svojega obstanka je priobčil več ilustracij kot katerikoli jugoslovanski list, ki je kdaj izhajal v tej deželi.

Delavci, kateri še niste naročniki, in dobite to številko v roko, preudarite vse to ter postanite naročnik "Proletarca", ki je razredno glasilo zavednega jugoslovanskega delavstva. Naročnina je \$1.75 za pol leta in \$3.00 za celo leto. Lahko ga naročite tudi za krajšo dobo na poskušnjo. Za četr leta stane en dolar.

Ivan Jontez:

CIGANOVA POT

(Delavec piše ljubici)

LJUBICA, kaj Ti je znana ciganova pot? In veš li, kdo so cigani? Ne veš. Povedal Ti bom.

Glej, cigani smo vsi, ki smo kot obsojeni, da blodimo križem sveta kot — cigani. Po svetu — iz kraja v kraj, zmerom dalje. Priješ v nov kraj, misliš, da obstaneš, se spociješ, a moraš takoj spet naprej. Dajte cigan, velevajo. Naprej, ker pot je še dolga!

Tudi jaz, ljubica, sem cigan. Nisem se rodil v ciganskem šotoru — kmečka bajta je hraniла mojo zibko — a sem vendor cigan. Življenje je naredilo iz mene cigana. Življenje, boj za košček kruha. Cigan sem, ker sem sin delavske matere, ker je bil moj oče pošten in ne ločov!

Beseda dom izraža nekaj, kar je meni popolnoma tuje. Za cigana ni doma, kjer bi v miru in zadovoljnosti prezivel svoje dni. Ni doma zanj v življenju. Ciganov dom je na koncu njegovega pota in se imenuje grob. Tam notri, v črni globini groba šele najde počitek in mir. A ta dom je še daleč. Marsikater trn bo še oprasnil moje noge, roke in život, predno bom doma. Naša pot je dolga.

In sreča? Povem ti, da sreči ni za nas! Zato ker smo prebedasto pošteni, ponižni in krotki. Zato smo nesrečni, zato trpimo, zato se oziramo proti grobovom s hrepenjem v očeh. Ker smo bedasti! Zato se mučimo, bosi in goli tavamo po prašnih cestah življenja, vsak sam, zapuščen, preziran in zaničevan od tistih, ki so si s krivico in lažmi prisvojili oblast nad nami, ki nas izžemajo, trpinčijo in preganajo vskogar, ki se drzne s prstom pokazati na kruto resnico, v vsej njeni ostudni goloti. Kajti — tako hočejo lopovi — resnica, grda, ostudna, umazana resnica mora ostati lepo obklečena in okinčana, da se ciganom npristudi! Torej se ne sme trgati oblačil raz nje. To zahteva blagor vseh tistih, ki pljujejo na pravico, negujejo krivico in katerih srca so trša od kamena. Naš blagor — o, za teg: se ne brigajo, sami se pa tudi nočemo pobrigati zanj. Zato nam je slabo, zato trpimo, smo bosi, goli in lačni. In prav nam je tako. Sami smo si krivi! Zakaj pa se ne potrudimo za boljše življenje?

Zivel je mladenič. Sin delavca. In po naravi

je spet ter spet dvignil pest in grozil. In je spet treščilo vanj, a ubilo ga ni. In on se je vselej ponovno zaklel, da ne odneha, dokler ne bo poginila krivica, ki vlada svet.

Od tedaj ga je zadealo že sto in sto nesreč, veriga razaranj je postala neskončno dolga, a mladenič — cigan kot jaz — se zmerom živi, budi speče in nevedne, odpira zatvornice pravičnemu srdcu, ki bo nekoč požgal vse, kar je lažnjivega in krivičnega. Vsako razočaranje rodi sto novih upov in nesreča ga ne more streti, temveč ga celo dviga. Trdoživ je cigan. Nič ga ne more uničiti, in krivica ga je preganja, nesreča ga tepejo, toda upanje ga bodri in večna, nemlinjiva upornost ga dviga, ga drži, da ne pada, da se ne poda zlobi in krivičnosti.

Mnogo nas je, ljubica, ki delimo njegovo usodo, ki mu pomagamo pri njegovem delu, toda še nas je premalo in zato smo še slabotni, ne moremo še posekatи glav tisočglavemu zmaju, ki mu iz tisoč ostudnih gobcev sikajo strele sovraštva, ki pa nas ne more uničiti. Ampak na vzhodu se že dani, prikazal se je že prvi odsezarje, ki je znanihov novega dne, lepega, krasnega dneva, ko bo svet obsijalo solnce ljubezni in pravice, ki bosta osrečili človeški rod, mu odprli vrata v raj zadovoljnosti in sreče. Sicer slutimo, da bo preje moral zadržati strašna nevihta, ki bo zahtevala mnogo žrtev — tudi marsikdo izmed nas bo med tem — toda nas to ne plasi. Prerinili smo se že skoz mnoge trnjeve goščave, prevedili marsikatero nevihto in trdno upamo, da bomo srečno prestali tudi grozečo nevihto ter videli vzhajati novo solnce, ki ga napovedujemo:

Zdaj veš, ljubica, kdo so cigani in kakšna je njihova pot. In ker veš, premisli, če si dovolj močna, da lahko stopiš na mojo cigansko pot, na pot upornika proti krivici in laži, ki je polna trnja in robatega kamenja, na katero dostikrat dežuje ogenj in žveplo! Če se bojši, da omagaš, tedaj rajši zdaj reci svoj zgrom! Ne bom Ti zameril. Ženska si, slabotnejša od mene, pot, na katero Te vabim pa je tako naporna in težavna. Če pa misliš, da vzdriši, tedaj pa pozdravljen! Pozdravljen na cesti trpljenja, ki vodi v novi dan! Pogledal ji je v oči: bile

Opore, zapadene v plemstvu, vojaški kamarili ter v katoliški cerkvi, niso bile več v stanju kljubovati viharju republikanizma. Zavedno delavstvo je skupno z drugimi naprednimi elementi vrglo staroveško monarhijo, da si na njih razvalinah zgradi državo demokracije in ljudskih pravic.

Anton Slabe:

ZA KRUHOM

V revni sobi hiše v neki rudarski naselbini v zapadni Pensylvaniji sta stala mož in žena in se pogovarjala o težkih časih, ki jih je prinesla brezposelnost. Nemirno sta se ozirala okrog sebe in na pet malih otrok, ki so se stiskali v kothih. Otroci so gledali preplašenih koti, ki jih je začel razširjati evangelij ljubezni.

"Jutri greš, France!" ji je trepetal glas. "Pot je dolga, a jaz ostanem tukaj sama z otroci."

Ni se mogla več premagati.

Zajokala je in vroče solze so ji zalile obraz. Otroci so se preplašeno spogledali.

"France, moj France," je ihala. "Deset let sva že poročena. Deset let sva si tešila na jino težko trpljenje. Ko so prisili trpk trenutki, sva jih preživila v skupni bolesti. — In sedaj odhajaš!

Ko si prihajal izmučen od dela domov, si mi dajal svežih moči. Govoril si mi o našem boju, o naši veliki ideji, vilival si mi v dušo nove nade. Poslušala sem te. Tvoje besede so bile žive kakor ogenj. Živila sem z njimi in jih nosila s seboj. — Veliko vero si sadil v moje srce — vero v našo moč in našo zmago.

Jutri greš v veliko mesto, morda boš našel delo in kruh, a jaz in otroci bomo ostali v tem žalostnem kraju brz tebe in tvojih tolažilnih besed."

"Ne joči, Marija!" jo je tolažil France. "Prišla boš za menoj, našel bom delo in skrbel zate in za otroke. Svet je naš, ki imamo čvrste pesti in veliko vero v življenje na tem svetu. K meni pridevi vsi, Marija, potripi! počakaj!"

Naslonila je glavo na njegove siroke grude. Zaprla je oči in slišala je utrip Francetovega srca. Pomirila se je in hvaležna mu je bila za to tolažbo. V sebi je začutila pomlad, lepo in krasno pomlad, vstajenje življenja. Zadrhteli so ji udje, prisnila se je v njemu in mu šepetal: "Človek mora živeti!

Razumem tvoje besede. Če bi bila sama, mi bi bilo življenje

neznosno. Ko pa vidim, da nas je mnogo in čutim veliko morje naših sil, mi je lažje. V boju je naš kruh, naše življenje in upanje za zmago. To vero si mi oznanjal prve dni, ko sva se spoznala. Gradil si v meni novega človeka. Danes verujem

so žalostne in skrivale so solze. Ozrl se je na otroke, ki so bili še vedno tihi in mirni.

"Jutri greš, France!" ji je

trepetal glas. "Pot je dolga,

a jaz ostanem tukaj sama z otroci."

Ni se mogla več premagati. Zajokala je in vroče solze so ji zalile obraz. Otroci so se preplašeno spogledali.

"France, moj France," je ihala. "Deset let sva že poročena. Deset let sva si tešila na jino težko trpljenje. Ko so prisili trpk trenutki, sva jih preživila v skupni bolesti. — In sedaj odhajaš!

Ko si prihajal izmučen od dela domov, si mi dajal svežih moči. Govoril si mi o našem boju, o naši veliki ideji, vilival si mi v dušo nove nade. Poslušala sem te. Tvoje besede so bile žive kakor ogenj. Živila sem z njimi in jih nosila s seboj. — Veliko vero si sadil v moje srce — vero v našo moč in našo zmago.

Jutri greš v veliko mesto, morda boš našel delo in kruh, a jaz in otroci bomo ostali v tem žalostnem kraju brz tebe in tvojih tolažilnih besed."

"Ne joči, Marija!" jo je tolažil France. "Prišla boš za menoj, našel bom delo in skrbel zate in za otroke. Svet je naš, ki imamo čvrste pesti in veliko vero v življenje na tem svetu. K meni pridevi vsi, Marija, potripi! počakaj!"

Naslonila je glavo na njegove siroke grude. Zaprla je oči in slišala je utrip Francetovega srca. Pomirila se je in hvaležna mu je bila za to tolažbo. V sebi je začutila pomlad, lepo in krasno pomlad, vstajenje življenja. Zadrhteli so ji udje, prisnila se je v njemu in mu šepetal: "Človek mora živeti!

Razumem tvoje besede. Če bi bila sama, mi bi bilo življenje

neznosno. Ko pa vidim, da nas je mnogo in čutim veliko morje naših sil, mi je lažje. V boju je naš kruh, naše življenje in upanje za zmago. To vero si mi oznanjal prve dni, ko sva se spoznala. Gradil si v meni novega človeka. Danes verujem

so žalostne in skrivale so solze. Ozrl se je na otroke, ki so bili še vedno tihi in mirni.

"Jutri greš, France!" ji je

trepetal glas. "Pot je dolga,

a jaz ostanem tukaj sama z otroci."

Ni se mogla več premagati. Zajokala je in vroče solze so ji zalile obraz. Otroci so se preplašeno spogledali.

"France, moj France," je ihala. "Deset let sva že poročena. Deset let sva si tešila na jino težko trpljenje. Ko so prisili trpk trenutki, sva jih preživila v skupni bolesti. — In sedaj odhajaš!

Ko si prihajal izmučen od dela domov, si mi dajal svežih moči. Govoril si mi o našem boju, o naši veliki ideji, vilival si mi v dušo nove nade. Poslušala sem te. Tvoje besede so bile žive kakor ogenj. Živila sem z njimi in jih nosila s seboj. — Veliko vero si sadil v moje srce — vero v našo moč in našo zmago.

Jutri greš v veliko mesto, morda boš našel delo in kruh, a jaz in otroci bomo ostali v tem žalostnem kraju brz tebe in tvojih tolažilnih besed."

"Ne joči, Marija!" jo je tolažil France. "Prišla boš za menoj, našel bom delo in skrbel zate in za otroke. Svet je naš, ki imamo čvrste pesti in veliko vero v življenje na tem svetu. K meni pridevi vsi, Marija, potripi! počakaj!"

Naslonila je glavo na njegove siroke grude. Zaprla je oči in slišala je utrip Francetovega srca. Pomirila se je in hvaležna mu je bila za to tolažbo. V sebi je začutila pomlad, lepo in krasno pomlad, vstajenje življenja. Zadrhteli so ji udje, prisnila se je v njemu in mu šepetal: "Človek mora živeti!

Razumem tvoje besede. Če bi bila sama, mi bi bilo življenje

neznosno. Ko pa vidim, da nas je mnogo in čutim veliko morje naših sil, mi je lažje. V boju je naš kruh, naše življenje in upanje za zmago. To vero si mi oznanjal prve dni, ko sva se spoznala. Gradil si v meni novega človeka. Danes verujem

so žalostne in skrivale so solze. Ozrl se je na otroke, ki so bili še vedno tihi in mirni.

"Jutri greš, France!" ji je

trepetal glas. "Pot je dolga,

a jaz ostanem tukaj sama z otroci."

Ni se mogla več premagati. Zajokala je in vroče solze so ji zalile obraz. Otroci so se preplašeno spogledali.

"France, moj France," je ihala. "Deset let sva že poročena. Deset let sva si tešila na jino težko trpljenje. Ko so prisili trpk trenutki, sva jih preživila v skupni bolesti. — In sedaj odhajaš!

Ko si prihajal izmučen od dela domov, si mi dajal svežih moči. Govoril si mi o našem boju, o naši veliki ideji, vilival si mi v dušo nove nade. Poslušala sem te. Tvoje besede so bile žive kakor ogenj. Živila sem z njimi in jih nosila s seboj. — Veliko vero si sadil v moje srce — vero v našo moč in našo zmago.

Jutri greš v veliko mesto, morda boš našel delo in kruh, a jaz in otroci bomo ostali v tem žalostnem kraju brz tebe in tvojih tolažilnih besed."

"Ne joči, Marija!" jo je tolažil France. "Prišla boš za menoj, našel bom delo in skrbel zate in za otroke. Svet je naš, ki im

PROLETAREC

List za interesne delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovenske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo
leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu naj-
poznej do pondeljka popoldne za priobčitev
v Številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Jugoslav Workmen's
Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor ..... Frank Zaitz
Business Manager ..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months
\$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One
Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Telephone: Rockwell 2864.

546

PRVI MAJ

Veliko je rok, ki si segajo druga v drugo. in prepregajo svet na svoj praznik, na dan Prvega maja, ko delavstvo manifesterja svojo razredno zavest, solidarnost in determinacijo, preobraziti dežele in narode v socialistično uredbo.

Naša sila ni še odločajoča. Je pa mnogo mogočnejša, kakor je bila, ko je Proletarec prvi pozdravil Prvi maj. Sestinjavjet let je od tega. Velik del sveta je bil takrat še pod fevdalnimi razmerami. Delavstvo je bilo večinoma povsod brez pravic. Mogočni monarhi so gledali pomilovalno na liberalne republike. Republikanska gibanja so bila prepovedana. Socialisti preganjeni. Mnogi v ječah. Delavci v večini dežel brez volilne pravice. Njihov tisk pod najstrožjo cenzuro. Shodi ovirani, zabranjevani, ali pa pod strogim vladnim nadzorstvom.

Slika je danes v marsičem drugačna. Vse-mogočni kapitalizem je privedel ljudstva v svetovno vojno in potem v največjo ekonomsko krizo svetovnega obsega. Parlamenti sprejemajo socialne zakone, za kakršne so mnogi delavski boritelji morali prejšnje čase v jecu, ker so jih propagirali.

Monarhi po milosti božji so danes le še reven ostanek, ki so med ljudstvom izgubili večino svojega nekdanjega bleska. Vere v njihove nadnaravne pravice in lastnosti ni več. Namesto njih pa se šopirajo novi monarhi, industrialni in finančni knezi, ki so si podvrgli veličanstva po milosti božji v razpolago svojih jec, ker so jih propagirali.

Zraslo pa je v teh desetletjih še eno veličanstvo—organiziran proletarij, ki zbirajo svoje drobce v enotno verigo, s katero bo sklenil svečenost v eno družbo v dobro človeku.

Drevo ne zraste v enem dnevu. Niti v enem letu. Socialistična družba je v procesu, tu več, tam manj, nekod počasi, drugod hitreje; tam napravi socialistično gibanje skok, drugod je vrženo za nekaj let nazaj, ali v celeti drug k drugemu gremo naprej. Danes ned pametnim svetom ni več gibanja, ali socializem pride, ali ne pride. Vedo, da PRIDE. Vprašanje je le, ali bo ta proces presnavljanja trajal dolgo, ali ga bo mogoče z gospodarskimi krahin socialnimi potresi pospešiti. Noben prerok ne bi mogel dati točnega odgovora.

Ali vsakdo, tudi če ni prerok, lahko ve, da družba, za kakršno manifestiram Prvega maja, PRIHAJA. Nihče jo ne prinaša na krožniku k pogrnjeni mizi. Zanjo se je treba boriti, treba je delati, treba je misliti, kajti socialistična uredba pomeni sistem mislečega človeštva. Z vzbujanjem ljudske miselnosti raste veletok, ki tira razvoj družbe v socializem!

DA SE NE POZABI

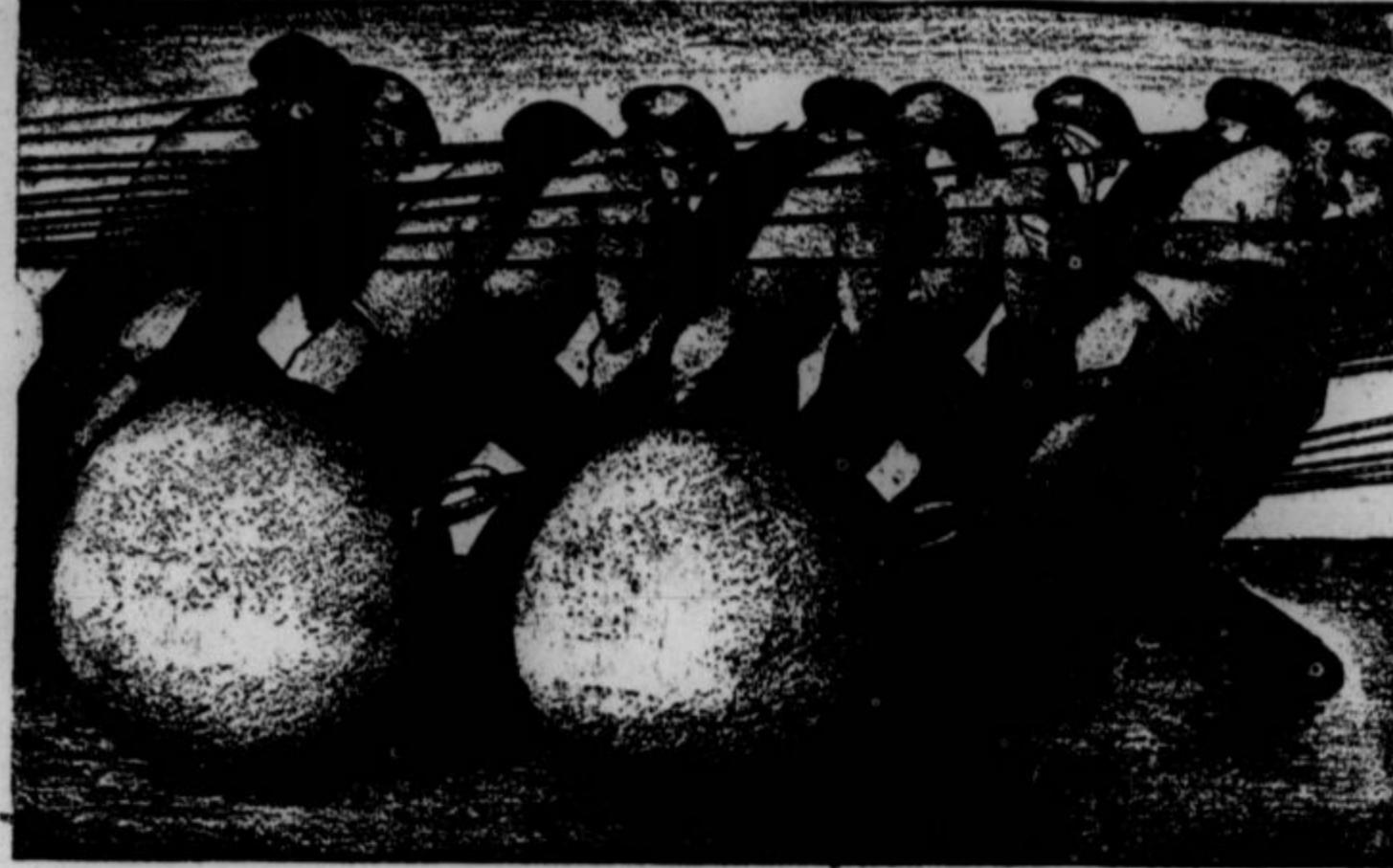
Pred tedni je bil na obravnavi v Chicagu spoznan krivim umora gangster Leo Brothers, doma iz St. Louis. Obdolžen je bil, da je ubil raketerskega poročevalca čikaške "Tribune", Alfreda Lingle. Od vsega začetka je bilo jasno, da so listi dvigali vsled tega zločina krik ne da bi imeli resen namen posvetiti na dno gnilobe. Čikaški okraj (Cook County) je protišel z odobrenjem državnega pravnika \$150,000 v zasledovanju morilca. Porota se je le s težavo zedinila o krivdi, in obsojencu dočila najnižjo mogočo kazeno.

Cikaški dnevnik "News" je pisal o obravnavi med drugim v uredniškem članku tudi sledete:

"Vprašanje motivov, ki so dovedli do umora "Tribuninega" poročevalca, pred sodiščem ni bilo obravnavano. Nihče se ni prizadeval dognati, kdo je najel morilca in v čigavo kistor ter v kakšne namene je sentlouški gangster storil zločin. Edino zagovorniki obtoženca so parkrat omenili zarote in zvezne. Državno pravništvo je očitke prezrl in jih označevalo za brezpomembne."

Vsi poznavalci čikaškega zločinskega sveta so zatrjevali že tedaj, da bo obravnava farsa, in da bodo koncem konca morda koga obošdili z umor, da zakrijejo sebe in pobelijo svoje grehe. Ljudstvo pa plača njihovim avdokatom in "investigatorjem" samo za ta slučaj pol-drug sto tisoč dolarjev. Tudi to je raket raketirjev, ki pobijajo raketirstvo.

BREME PROLETARIATA

Poleg tega mora Rusija upravati stroje, instrumente, aparate, letala v velikih množinah iz inozemstva, če hoče uresničiti svoj petletni načrt; kakor hitro mora plačati ta voz, kakor hitro zapadejo njeni menice, mora vreči Rusija na trg les, žito za vsako ceno, da si preskrbi potrebne dolarme, funte, marke itd. Ni politična namera v tem, marveč gospodarska stiska, ki sili v take nizke cene.

Toda vse to je prehodna doba. Bržkone bo Rusija v prihodnjih letih znatno zvišala svoj izvoz. Ko bodo zgrajeni kalijevi rudniki, fabrike duška in superfosfata, ki jih zdaj gradijo, bo Rusija z zboljšanim gnojenjem dignila produkcijo poljskih pidelkov in tedaj bo lahko izvajala še vse več žita in mogoče celo bombaževine.

Kakor hitro bodo zgrajeni plavži, ki jih zdaj gradijo, bo Rusija izvajala lahko tudi rudnine. Kakor hitro pa bo imela sovjetska unija velik, reden izvoz, ne bo več prisiljena, prekrbeti si za vsako ceno denar, da bi plačala zapadle menice, in da bi radi tega metalna na svetovna tržišča produge po nizkih cenah. Kakor hitro se bo Rusija rešila gospodarske stiske, se bo osvobodila tudi inflacije.

Namesto tega izvoza in stiske bo nastopil reden, stalni izvoz, ki bo pomagal zgraditi novo rusko industrijo. Potem sovjetska Rusija ne bo imela nobenega razloga, da bi izvajala svoje produkte po nižjih cenah; to bi vendar pomnilo, deliti delovne produkte russkih delavcev in kmetov skoraj zastonj, in s tem bi poslabšala njihovo življensko stanje, da bi clogatila kapitalistično inozemstvo. Sovjetski dumping je torej prehoden, začasen pojav. Toda uvoz v Rusijo bo postal za svetovne industrijske države vedno večjega pomena.

Vsa svetovna trgovina je blagovno izmenjanje. Vsaka država prodaja svoje produkte v inozemstvu, da bi si za izkušček nakupila produkte inozemstva. Nobena država ne more uvažati, ne da bi izvajala; le z izkuščkom izvajanih produktov lahko plačuje uvažane. Rusija more dandanažni zelo malo kupovati v inozemstvu, ker sorazmerno malo svojih produktov proda v inozemstvu. Toda čim več bo Rusija zmožna radi porasta in razmaha svoje industrije izvajati, temveč bo kupovala v inozemstvu in uvažala v svojo državo; **saj bo porabila ves denar za v inozemstvu prodano žito in rudnine le za nakup inozemskih industrijskih produktov.** Rusija bo postala torej cimdalje važnejša trž za evropsko industrijo.

In to spoznavajo nemški industrijski magnatje. **Če bi lahko zadavili sovjetski režim, o kako radi bi ga stisnili, rajši danes kot jutri. Toda tega ne morejo!** Oni se zavedajo: če ne bomo prodajali mi Russom strojev, jih bodo prodajali Angleži ali Američani; zato rajši sami udarjo kupciško Rusiji v roko. Zavedajo se: Rusija bo postala važen semenj in dobro je, da se takoj udomacimo tamkaj. Boljševikov ne marajo, toda naročila kaj radi prevezemo.

Eropa se zelo boji gospodarsko močne Rusije, toda proti njej storiti ne more več. Bil je čas po revoluciji, ko je 23 držav šlo nad sovjete, pa jih niso premagali. In zdaj bodo kmalu tekmovali, kdo bo sklepal z Rusijo kupuje.

Rusija se gospodarsko utrije dan za dnem. Rusija je spojila Sibirijo z Evropo z novo železnico, Rusija je odkrila številna rudninska ležišča v Sibiriji, Rusija je napravila reke plovne in zgradila ob sibirskih rekah polno novih velikih trgovskih pristanišč, Rusija zgradi kemične tovarne za umetna gnojila, žetev bo porastla, porastla bo industrija.

In veliki meščanski in trgovski in borzianski časopisi Evrope objavljajo s spoštovanjem ruske statistike, ki govorijo vse več in vse drugačne stvari, kakor papeževe poslanice in molitve po cerkvah Evrope proti "ruskemu razbojništvu".

POLITIČNE MOLITVE

Cerkveni krogi na Slovenskem in Hrvatskem so nedavno določili poseben dan v svetu molitve za zatirane Jugoslovane v Italiji. Bila je to politična poteza, kajti škofje še posebno dobro vedo, da molitve ne bodo osvobodile nobenega naroda. Molitveni dan je bil le demonstracija proti Italiji.

Italijanska vlada se je pritožila Vatikanu.

Namignila je papežu, da naj izreče jugoslovanski katoliški duhovščini preko meje oster ukor in poklicne škofje na odgovor.

Italija je katoliška dežela. Papeštvu ni imelo še nobenkrat, od kar mu je bil vzeti Rim in posvetna oblast, v nji toliko moči kakor jo ima daj. Mussolinijeva vlada je dala sveti stolici pravico, proglašiti Vatikan z njegovimi 700 prebivalci za samostojno državo. Italija je dala milijone lit "odškodnine". Veronauk je spet obvezen v šolah v Italiji, v sodnih dvoranah visi zopet razpelo, in s posebno pogodbo je dana katoliški cerkvi oblast nad duhovnim življenjem Italijanov. Italijanska vlada je fašistično-cerkvena.

Slovenci, Hrvati in Nemci v Italiji so večinoma verni katoliki. In za te vernike v papeževi-Mussolinijevi Italiji molijo katoličani v Jugoslaviji. Res, čudna nesoglasja v katoliškem svetu, ki nam pričajo, da je katoličanstvo s svojimi nauki same firmo, brez vrednosti v praksi. Papež porablja Mussolinija, in Mussolini papeža, ker njuni interesi v Italiji soglašajo, in v kolikor ne, se pogajata in mesečarita, da jih vsoglasita v obojestransko kristol.

Molitve katoličanov na Slovenskem in Hrvatskem za katoliške rojake pod posvetno vladivo Mussolinija ter versko vladovo sv. očeta torej ne bodo izdale. Razdražile pa so papeževe diplome v Vatikanu, za kar bodo pličali kazeni posamezni katoliški dostojanstveniki v Jugoslaviji, ne da bi verniki izvedeli, razen za slučaje, kakor se je dogodil z nadškofom Jegličem, kateremu je katoliška Italija zabranila prestopiti mejo na katoliškoversko slovesnost v Gorici.

ŠE VERJAMETE?

Ali se še spominjate, da so delavci l. 1928 glasovali za Hooverja zato, da ne bi izgubili delo? "Ako hočete stalno delo, dober zasluzek in prosperitet, glasujte za republikansko stranko," so oklicavali širok dežele. In delavci so glasovali kakor so hoteli bossi. Če pa bi glasovali za socialiste, bi kapitalisti seveda zaprli tovarne in rudnike in nastala bi kriza.

MOČ RAZUMA

Nič obupavati! Le vztrajnost in potrpljenje! Socializem BO naslednik kapitalizma, pa naj, kdo hoče ali noče. Nestrnebi rádi, da se to dogodi hipoma že danes, toda svet ne prehiteva. Dobra ura gre, kakor se odobre ure pričakuje. In ura ne gre nikoli nazaj. Socialistično gibanje je kakor dobra ura.

Rado Samov o strankah

Rado Samov je v "Enakopravnosti" z dne 16. aprila napravil "pregled delovanja slovenskih strank v Ameriki". Besede v narekaju so naslov tistega članka, Nimamo ničesar proti piscu. Je prav, da se včasi pogovorimo pod psevdomimi, če ni mogoče drugače. In je res težko navsezadnje, ker nas je premalo. Pa preveč "strank".

Rado Samov označuje tri glavne stranke med ameriškimi Sloveni: katoliško, socialistično, ter liberalno-narodno. Slednja ima po njegovem mnenju 51 odstotkov naroda, torej dovolj za zmago na vseh planetah, toda ni uveljavljena. Za njeno najizrazitejšo glasilo smatra "Enakopravnost". Pravi, da je liberalno-narodna stranka v primeri z ostalima brez glasu, ker ne zna kričati in noče osebno napadat posameznikov, kot to delata verska in socialistična stranka.

Hm, hm.

Rado Samov bržkone ni čital polemičnih editoralov v "E." proti "Ameriški Domovini", niti menda ne čita liberalno-narodne kaboljsko-slovenske "Svobode", ki je tudi liberalno-naroden list, dasi oglaša včasi cerkvene bazarie, koledar Ave Maria in podobne versko-strankarske stvari.

Če ne bili tako skromni in se ne bi bali zamere, bi rekli, da je liberalno-narodna stranka zato takoj brez glasu, ker se preveč ukvarja z osebnimi boji, pa premalo z idejami. Ako bi bilo v njenih krožkih po naselbih več načelnosti, pa manj koritaške politike, bi za tistih 51 procentov našega naroda, ki si jih lasti zase, ne bilo slablo.

Kaj pa katoliška stranka? Ta pravi, da ima kar 90 odstotkov naroda na svoji strani. Socialistom torej ne ostane ničesar. Nas sploh ni. Zato smo mi vsekakor najboljši del našega naroda. Kajti česar ni, se ne prepira, sploh ne more imeti ne dobrih ne slabih lastnosti. Osebni napadi in slični grehi so potem takem svojstvo le klerikalne ter liberalno-narodne stranke. Zveličanje je naše, ker smo populni, zgodil duh z voljo, pa brez telesa, kakor se spodbidi za božanstvena bitja. Rado Samovu, Lemontu, čikaškemu sv. Štefanu in "starim avstrijskim pod-oficirjem" smo zelo hvaležni za tolmačenja procentov, k. r. so nas z njimi zagotovili, da nam na sodnji dan ne bo treba stati na levici.

SLABE MISLI

Ljudje, ki o svojem bližnjem slabo govore, so sami slabci in pokvarjeni v svojih dušah.

Katka Zupančič:
Spomeniki

Literatu, učenjaku, spomenik!

A čemu? Saj on živi! Živi v delu svojem in zato mu spomenika treba ni!

Ako pa je mrtvo njega delo—ga ni spomenik ne oživi!

Kamen le nagrobni tak je spomenik.

Vojskovodje, zmagovalcem spomenik!

Le čemu? Mar ne smre

vse preveč že v zgodovini? —

Vendar takle spomenik odveč le ni:

Opominu služi in svarilu

poznam še rodovom, naj ne

zabijo vse onih, ki po sili

kri so dali in življenje; dali

vse za prazen nič—

kakor je mogočnih hotel bič.

Padlim je nagrobni kamen—spomenik.

Se je nekdo, ki gradi si spomenik:

je to kapital s svojo gardo.

Joško Ovenc:

POPOLDNE PRI PERUŠKU

Lep solnčni dan, dasi je velikonočna nedelja, torej dan, na katerega stari Jupiter Pluvius nad ponagaja gospodi pri njeni modni paradi s snegom ali dežjem. Letos je pa na to naganjanje menda pozabil, ali pa se je spomnil, da mnogi čisto navadni plebeji tudi že na solnce. Bilo kar sišebodi, cesta proti Evanstonu je bila polna avtomobilov — vse je hitelo iz mesta s tisto naglico, ki karakterizira prebivalce velikih mest — želja priti čimprej na deželo.

Na koncu Western Ave. ob meji Evanstona se obrnemo s ceste na ozko ulico, še malo po travi, pa smo pred Peruškovo kočo.

Kdo izmed nas ga še ne pozna ali še ni slišal o Perušku? Mnogi so videli njegove alike na razstavah, drugi so čitali o njih. Velik umetnik, na katerega smo slovenski delavci v Ameriki lahko ponosni. Zanimiva in čudovita je zgodboda tega človeka, kateri že od rane mladosti hodi po tisti ozki, grapav stezi, po kateri je hodilo že toliko umetnikov, le malo jih je vztrajalo.

Smo pred malo leseno hišo, ki mu služi že več let za stanovanje in atelje. Vstopimo. Vsi so doma: Perušek, njegova soprga in hčerka. Vsedemo se.

Perušek je pokazal po prostoru na okrog: "Vse imam' nekako iz reda, ker spravljam slike in drugo v zabolje," je dejal. "Saj veste, sclem' se." Odpravljaj se je namreč na selitev v zapadne kraje, kjer ostane morda leto, mogoče tudi več let.

Prišli smo z nado, da nam pokazuje svoje novejše slike, katerih še nismo imeli priliko videti. Prinesel je prvo, odgrani zaveso pri oknu, da je bila soba polna svetlobe, odmaknil stole, postavil na enega velik okvir in notri sliko, pa je bila razstava otvorjena. Začuden smo gledali. Bil je z menoj s. Začen ter na jini ženi. Sliko za sliko je poslagal pred nas, večinoma njegova novejša dela, katera je načrtni od časa do časa, ko se je vrnil iz Jugoslavije in Francije ter iz ameriškega zapada. To ni več tisti Perušek, ki sem ga poznal pred petimi leti; tu vidimo slike razvoj, saj takrat velikega umetnika, nova dela mojstra. Uganil je naše misli in se nasmejal. "Grem zmerom naprej," je skromno komentiral pricombe.

Perušek je mojster v slikanju narave. V izražanju te je popolnoma samosvoj. V zimskih slikah se izraža v konastih temenih in bele barve, s katerima doseže čudovito svetlobo snega. Nejrajši rabi temno-modro ali temno-zeleno, katera prineše, ako potrebno, do najizrazitejše svetlobe. Z veseljem sem opazil, da je melanolika, ki je pred leti tako odsevala z njegovih kompozicij, skoraj popolnoma izginila. Njegove slike po motivih iz zapada in onih, ki jih je dobil na obisku v domovini, dihajo življene v čvrstih barvah, drznih potezah in čudoviti harmoniji celote.

Prva slika, ki smo jo videli ob tej priliki, je scena iz države Utah. Skupina hiš v ozki soteski, z gorovjem v ozadju. Kompozicija, poteza in forma vse pripisujemo Perušku. Slika je tako magnetična, da ne moreš odtegniti pogleda od nje. Sivo-bele hiše stoje kreko iz svetlo višnjevega ozadja. Nebo je azurno, barve tako mlade in močne, da komaj sledi višnjovo-zelenim sencam, ki jih mečejo hiše.

"Precej močno, kajneča," je pripomnil Perušek, ko je gledal naše obrazce. Vzel je to sliko ter položil na s. drugo, nič manj lepo. Tako smo gledali sliko za sliko: scene iz Wyominga, New Mexico, Arizone itd. Pustino v čudovito rožnih barvah zgodnjega jutra; zimski prizori, v katerih je on še posebno mojster; gledal sem zverišeno drevo, ki se simbolično dviga iza pestrega ozadja, v katerem je udihnil svo silo zapada. V duhu sem se vozil po raznoravnih planotah Wyominga in New Mexice. Pesek, resa, sage-brush, kaktus in pa tiste velike ravine, kjer se človek čuti tako blizu narave. Nobena knjiga ne more tako živo opisati moč, silo in virino lepoto zapada, kakor ga izraža umetnik Perušek v svojih slikah.

Pokazal nam je tudi več slik po motivih iz domovine, katere je dovršil, ko se je vrnil v Ameriko. Med njimi je značilna slika, ki predstavlja pristanščino v Cherburku, prizori, ki se so mu vtisnili v Ljubljani, v njegovem rojstnem kraju s Sodražico itd. Končno nam je pokazal veliko sliko z motivom neke ob hrvatski meji. Izmed vseh se mi je ta najbolj vtisnila v spomin. Siva, prašna pot, plot ob njivi, v ospredju vas, ki je kakor z velikim slavolokom obkoljena z drejem in zelenjem. Iz slike diha čudovit mir in življenje. Stare sive hiše, ki mečejo temno višnjeve sence, zelenje, modro nebo in ozadju — vse se izliva v popolno harmonijo. In barve! Težko jih je lajku opisati, ali kadar jih vidiš, od svetlin do temnih, ki se izliva druga v drugo tako harmonično, da oko niti ne čuti, kdaj se rož-

no spremeni v svetlo-zeleno in v drugo boje ter odseve, se po pravici radej lepote teh kompozicij. Gledal sem in misli, kje sem nekoč videl nekaj sličnega . . .

Ležal sem v razoru, obrnjen proti solncu, obraz pokrit s pisanim slamnikom, kakrsne smo v tistih časih nosili akoro vsi otroci. Skozi prosojne nitke v slami se prodrali žarki in se lomili v čudovite nianse barv; gledal sem jih napol mihi ter sanjal o dajnjih deželah . . . Hodil sem po beli cesti, truden popotnik skozi vasi in mesta. Šumel je potok v senčnem gozdu — skozi vrtove se je vila bela pot. Ležal sem na hrbitu — obraz proti solncu — in sanjal o romancih in avanturah. Kdo izmed nas še ni imel takih sanj! Mehka, zelena trava, svetlo nebo in otroško-mladu dušo . . . Pa je bilo treba na pot skozi življenje in marsikom je utihnil pesem. Umenjak, ki čuti to, česar ti ne moreš povedati — tiste sanje, ki so ti samo vizije, katere lahko zadržis za trenotek, jih on izraziti v barvah na platnu in ti s tem kosom življenja prikliče nazaj že davno pozabljeno mladost.

Gledali smo slike, dokler se ni stenilno ter so zagorele luči tam zunaj. Perušek je nam pravil svoje doživljaje in o načrtih za bodočnost. Poslušal sem ga in misil: Tu je velik umetnik, eden izmed tiste peščice, ki si upajo stati na svojih nogah. Njegove besede, "rajski stradan, kot da bi moral napraviti nekaj, kar ne čutim, nekaj, kar je v nasprotnu z mojo vero v umetnost," so mi dolgo zvenele v ušehih. Ob slovesu sem mu stisnil roko in misil: koliko jih je med filistri, ki te razumejo? . . .

Omenil sem že, da se Perušek preseli na zapad, kjer ostane mogoče samo. Mogoče, pravim, ker svojo bodočnost nič ne pozna. Medpotomo bo imel nekaj razstav. Ena bo v Rock Springs, Wyo., od 8. do 10. maja. Rojaki, kateri živite tam okrog, ne zamudite te prilike. Saj so take razstave v naših naseljibah silno redke. Na zapadu bo to prva. Videli boste lepoto, in jo uživali.

Na svojih potovanjih širom Amerike sem bil v hiši marsikatrega rojaka. Priznam, da nisem dober opazovalec, in da stvari, kot so npr. pohištvo, zavese in oblike, ne vzbujajo moje pozornosti. Žena mi je, to je tako zadprt očesko oko. Toda kaj največkrat vidiš? Povečane poročne slike v čudnih, zverišenih barvah in pozah.

Priprečan sem, da jih je izmed ponesenčnih sliš in fotografij največ — poročne . . . Ne da imam kaj proti njim. Ali človek je takrat, ko se ženi . . . eh, pa kaj bi govoril!

V vseini so vse tiste povečane slike delo raznih šarlantanov, ki hodijo do hiše in nabirajo naročila. Ko je slika "povečana" in dogovorjena, ne spozna niti svojega obrazca več na nji, ker pa te je precej stala, se ti je zdokler, da bi jo zavrgel, pa jo obešiš na steno v spomin sebi in potomcem —

Ostale slike, ki jih imajo na stenah, so revne imitacije, katere prodajajo po naseljibah trgovine z železino in pohištvo. Niso drage, toda vendar zelo veliko predrage. Ako imate priliko obiskate razstave Peruškovih slik, ali ne bi mogli namesto tistih cheap imitacij nabaviti nekaj v resnični originalni ter umetniški lepegi?

Vi ne veste, kako lepa slika izpolnila ter spremeni stanovanje. Razen tega boste imeli v sobah originalne slike, ki so delo mojstra-rojaka. Posebno naseljibne, ki imajo svoje domove, bi morale potruditi, da dobe v zbirovalne dvorane in čitalnice nekaj Peruškovih slik. Ker se tako pogosto naglaša "svoji k svojim," smatram, da je naša dolžnost podpirati tudi domače umetnike pri njihovem delu.

To, kar tu pišem, Perušku ne bo ugaljalo. Mu je mučno, ako kdo pripomira, da je to sliko ter položil na s. drugo, nič manj lepo. Tako smo gledali sliko za sliko: scene iz Wyominga, New Mexico, Arizone itd. Pustino v čudovito rožnih barvah zgodnjega jutra; zimski prizori, v katerih je on še posebno mojster; gledal sem zverišeno drevo, ki se simbolično dviga iza pestrega ozadja, v katerem je udihnil svo silo zapada. V duhu sem se vozil po raznoravnih planotah Wyominga in New Mexice. Pesek, resa, sage-brush, kaktus in pa tiste velike ravine, kjer se človek čuti tako blizu narave. Nobena knjiga ne more tako živo opisati moč, silo in virino lepoto zapada, kakor ga izraža umetnik Perušek v svojih slikah.

Pokazal nam je tudi več slik po motivih iz domovine, katere je dovršil, ko se je vrnil v Ameriko. Med njimi je značilna slika, ki predstavlja pristanščino v Cherburku, prizori, ki se so mu vtisnili v Ljubljani, v njegovem rojstnem kraju s Sodražico itd. Končno nam je pokazal veliko sliko z motivom neke ob hrvatski meji. Izmed vseh se mi je ta najbolj vtisnila v spomin. Siva, prašna pot, plot ob njivi, v ospredju vas, ki je kakor z velikim slavolokom obkoljena z drejem in zelenjem. Iz slike diha čudovit mir in življenje. Stare sive hiše, ki mečejo temno višnjeve sence, zelenje, modro nebo in ozadju — vse se izliva v popolno harmonijo. In barve! Težko jih je lajku opisati, ali kadar jih vidiš, od svetlin do temnih, ki se izliva druga v drugo tako harmonično, da oko niti ne čuti, kdaj se rož-

Pet socialističnih županov v državi Wisconsin

RAE WEAVER, MARTIN GEORGENSON, R. J. ANDERSON, DANIEL W. HOAN, WILLIAM J. SWOBODA.
Beaver Dam. Manitowoc. Iola. Milwaukee. Racine.

Louis Beniger:

MAJSKE MISLI

Pomlad je, pomlad!

Nastopil je veseli maj, ki oznanja prebujenje prirode. Vse vrvi in briži jasnejših licev v naravo.

Solnce je prilezlo izza vrhov nebotičnih stolpov in je v hipu storilo to, česar se ni posrečilo vso noč luni in zvezdam. Že nas je poiskalo s svojimi žarki in sasobnilo vse s svojim toplopotom.

Ena sama majska noč je načrnila iz črnega, ogromnega v zadnjem času velemeščega solnčnega solnicen paradiža . . .

V Chicagu in v vseh velemeščih se pojavi pomlad nenadoma, čez noč. Stopiš zjutraj na ulico, pa te pozdravi z brezoblačnega neba jasno, toplo, ljubko, sveže solnce, pa te pozdravi tisoč jasnih, svežih, topnih — prerojenih pogledov mimočoče množice.

Lahan, prožen korak te nosi preko širokih cest in ulic, in vse je zlato in solnčno tam, koder se še sinčiči mukoma bovri z vetrom in blatom. In če zaviješ v park, ti zastane korak, roka ti zasezni pogled in vedro začudenje ti zamami vso dušo.

Koliko svetlobe je že razlilo solnce po zemlji!

Tudi če bi prišel orjak velik od zemlje do neba, pa če bi vzel lopar kakor pleča velikega gorova, in bi plal svetobo v sredini na njih bo pustila na njih milijarde kristalov.

Z vseini so vse tiste povečane slike delo raznih šarlantanov, ki hodijo do hiše in nabirajo naročila. Ko je slika "povečana" in dogovorjena, ne spozna niti svojega obrazca več na nji, ker pa te je precej stala, se ti je zdokler, da bi jo zavrgel, pa jo obešiš na steno v spomin sebi in potomcem —

Ostale slike, ki jih imajo na stenah, so revne imitacije, katere prodajajo po naseljibah trgovine z železino in pohištvo. Niso drage, toda vendar zelo veliko predrage. Ako imate priliko obiskate razstave Peruškovih slik, ali ne bi mogli namesto tistih cheap imitacij nabaviti nekaj v resnični originalni ter umetniški lepegi?

Vi ne veste, kako lepa slika izpolnila ter spremeni stanovanje. Razen tega boste imeli v sobah originalne slike, ki so delo mojstra-rojaka. Posebno naseljibne, ki imajo svoje domove, bi morale potruditi, da dobe v zbirovalne dvorane in čitalnice nekaj Peruškovih slik. Ker se tako pogosto naglaša "svoji k svojim," smatram, da je naša dolžnost podpirati tudi domače umetnike pri njihovem delu.

To, kar tu pišem, Perušku ne bo ugaljalo. Mu je mučno, ako kdo pripomira, da je to sliko ter položil na s. drugo, nič manj lepo. Tako smo gledali sliko za sliko: scene iz Wyominga, New Mexico, Arizone itd. Pustino v čudovito rožnih barvah zgodnjega jutra; zimski prizori, v katerih je on še posebno mojster; gledal sem zverišeno drevo, ki se simbolično dviga iza pestrega ozadja, v katerem je udihnil svo silo zapada. V duhu sem se vozil po raznoravnih planotah Wyominga in New Mexice. Pesek, resa, sage-brush, kaktus in pa tiste velike ravine, kjer se človek čuti tako blizu narave. Nobena knjiga ne more tako živo opisati moč, silo in virino lepoto zapada, kakor ga izraža umetnik Perušek v svojih slikah.

Pokazal nam je tudi več slik po motivih iz domovine, katere je dovršil, ko se je vrnil v Ameriko. Med njimi je značilna slika, ki predstavlja pristanščino v Cherburku, prizori, ki se so mu vtisnili v Ljubljani, v njegovem rojstnem kraju s Sodražico itd. Končno nam je pokazal veliko sliko z motivom neke ob hrvatski meji. Izmed vseh se mi je ta najbolj vtisnila v spomin. Siva, prašna pot, plot ob njivi, v ospredju vas, ki je kakor z velikim slavolokom obkoljena z drejem in zelenjem. Iz slike diha čudovit mir in življenje. Stare sive hiše, ki mečejo temno višnjeve sence, zelenje, modro nebo in ozadju — vse se izliva v popolno harmonijo. In barve! Težko jih je lajku opisati, ali kadar jih vidiš, od svetlin do temnih, ki se izliva druga v drugo tako harmonično, da oko niti ne čuti, kdaj se rož-

dajo trudni po kloplah parka. Zanje ni ne pomladni ne solnčni paradiž. Solnčni žarki jim le ogrejejo otrple ude, ker so gladni prespalni noč v zatohlih prenočiščih.

Od zore do mraka, če bi jo razmetaval kakor cestiar beli sneg, pa je ne bi razplal . . .

Majsko jutro.

V zatisju velemeščega parka se je zganilo. Vanj prihaja armada brezdelnih v gladnih, ki so v hladni noči poiskali ležišča v zapuščenih kolibah in pod trotoarji. Pa so prišli v park, da si ogrejo mrzle ude, da jim bo lagije prenašati glad in tugo, ki je velika.

Obstal sem na trotoarju širokega parka, ob eternitnem zgradišču v predmestju in na farmah, nad katerimi poškrjančki, tam na prostem, kjer je priroda tako lepa, kjer ni dima in ne tuge. Tam, na odprttem polju, na farmah, kjer se svetijo sveže razorana polja in puhti iz svežih brazd so para. Visoko v zraku pa prepeva škrjanček svojo božansko pesem.

Prišlo bo še mnogo pomladni, razcvetelo bo še na milijone in milijone rož, ozelenelo bo še nebroj v neskončno travic in zgodnjega majskejutranja rosa na njih bo pustila na njih milijarde kristalov.

Prišlo bo še mnogo pomladni, razcvetelo bo še na milijone in milijone rož, ozelenelo bo še nebroj v neskončno travic in zgodnjega majskejutranja rosa na njih bo pustila na njih milijarde kristalov.

Prišlo bo še mnogo pomladni, razcvetelo bo še na milijone in milijone rož, ozelenelo bo še nebroj v neskončno travic in zgodnjega majskejutranja rosa na njih bo pustila na njih milijarde kristalov.

Prišlo bo še mnogo pomladni, razcvetelo bo še na milijone in milijone rož, ozelenelo bo še nebroj v neskončno travic in zgodnjega majskejutranja rosa na njih bo pustila na njih milijarde kristalov.

Prišlo bo še mnogo pomladni, razcvetelo bo še na milijone in milijone rož, ozelenelo bo še nebroj v neskončno travic in zgodnjega majskejutranja rosa na njih bo pustila na njih milijarde kristalov.

Prišlo bo še mnogo pomladni, razcvetelo bo še na milijone in milijone rož, ozelenelo bo še nebroj v n

USODA BREZPOSELNIH PROLETARCEV

Nad sedem milijonov delavcev je stalno brez zasluga. Stotisoč so brez doma; bivališče jim je klop, ulica, včasih tudi policijska celica. To je prosperiteta, kakršne je proletariat deležen pod kapitalizmom.

Tony Zaitz:

ŠVABA

Črtica iz Koroške iz leta 1919

Tiste dni, ko se je domovina kopala v velenju slavja osvoboditve in je šel po vsej domovini le en sam klic: Živila svobodna Jugoslavija! ko je bil še vsak pretresen vsled nenadnega preobrata, tiste dni se je zgodilo marsikaj, o čemer bi se lahko napisalo celo knjige.

Dvomim, da je kdo razumel besedo sloboda boljše in se je je toliko veselil, kot baš oni, ki so se vračali z bojnimi poljanji. In med temi srečnimi sem bil tudi jaz. Wilsonova samoodločba narodov, ki je bila sicer dobro zamišljena, a slabu izpeljana, mi je dovolila pešpot od Piave do Ljubljane.

Da ne zgrešim naslova črtice, moram preskočiti preobrat v par mesecov po tem, pa pokazati eno izmed mnogih slik, ki so nemalo pripomogle, da smo izgubili naš slovenski Kotrotan. Veliko krivido nosi podivjanost naše soldateske. Soldateska je v bistvu vsa enaka, toda naša se je izkazala takrat, ko je bilo najmanj na mestu.

Komentiram že v naprej, da so bile takratne trupe sestavljene iz treh letnikov, to je iz dvajset do triindvajset let starih najbolj vročekrvnih fantov, polnih idej komunizma, kar je bilo isti čas nekako v modi. Dasi niso imeli pravega pojma o komunizmu, vendar so se steli za pristaša istega, predstavljajoč si, da komunizem pomeni pač nekaj hudega in dovoljuje gospodarstvo čez vse. Zato ni bilo govora o kaki disciplini. Častniki so postopali z nami naravnost že otročje milostino in moralni so tako, ker drugače bi ne mogli spraviti vsega naveičano armed pod orožje. Tako se je dogodilo večkrat, da je pričetni obveljal tisto, kar so hoteli vojaki in ne oficirji. Ta prevelika demokracija pa je imela slabe posledice: iz nekaj neotesancev je naredila prave zverine, na katere Slovenci na Koroškem ne bodo zlepa pozabili.

Bilo je prve dni v maju. 7. četa, h kateri sem bil dodeljen jaz skupno s svojim bratom, se je nahajala na počitku v prijazni vasi Pance blizu Slovenskega Gradca. Par dni poprej so nas Nemci napadili iz Sp. Dražograđa. Prav za prav so nam samo oplašili, češ, da Nemci prodrijo onostran Drave, mi pa smo jo ubrali in se ustavili šele pri Sl. Gradcu. Naš pogrom je že davno sputuhel na bojišče. Kdo bi se še upiral, kdaj tepel in ubijal? Toda žugati in groziti mirnim vaščanom, za to smo imeli še dovolj poguma in to smo tudi znali. Posebno piko smo imeli na one, ki jim je ušla kaka nemška beseda. Takoj so bili Švabi, Nemškutarji, in kaj vem kaj vse. Vsak teh se je lahko srečnega štel, če je ušel naši pesti.

Pri četni smo imeli vojaka, rabil smo ga imenovali, to pove dovolj! Temu rabilu smo pripeljali take reveže, Švabe, Nemškutarje in on jim je za vsak pregršek našel pet in dvajset na zadnjo plat. Večkrat sem se zgražal nad takim početjem in ga opominjal, naj opusti to grdo delo, pa ni nič koristilo.

Kamor smo prišli, on je bil vedno zaposlen, kajti v vsako vas smo prinesli svojo strahovlado s seboj. Vojaki pa so vedeni kje koga iztaknili, bodisi, da se je pregršil s svojo nemščino, ali pa da se jim je kako drugače zameril.

Tako n. pr. je neki gostilničar padel v nemilost, ker se je upril nositi pijačo zastonji. Drugi dan ga je že imel naš rabelj v rokah ter mu svoje odštel. Marsikateri revež bi se bil rad zatekel h častniku, pa mu nismo dali prilike, dokler ni bilo že prepozno. Potem seve, ko je bilo že prestano, se je šel pritožit, pa je navadno izzval smeh, ko je priovedoval, kako je padalo. Mogoče mu je celo častnik privoščil, pa mu je samo takole zavoljo lepšega oblijubil, da se kaj takega ne bo ponovilo in mirna Bosna.

V nekem skedenju nas je spalo 25. Ker za tisti dan nismo imeli nobegega povetja, smo se porazgubili po bližnjih vaseh. Eni so po-

Katka Zupančič:

NESREČNE "STRIGULJE"

GOŠOD GREBEN je jezen in nervozan. Na posteljnem robu sedi. Obolen je in pokrit. Grdo gleda v vrata, ki jih je malo prej zapolnil s tako silo, da je živi svežen na drugi postelji, tik njegove, pokazal izpod odeje skuštrano glavo, pa jo je naglo zopet potegnil nazaj.

Gospod Greben udari z nogo ob tla; pa na nogi je čevelj brez gumijastega podpetnika, in svežen na drugi postelji se prevrne na to stran. Izpod odeje sune okrogla, skuštrana glava:

"Za božjo voljo, tak — —"

Dalje ne more, ker se gospod Greben okrene s tako naglico, da mu klobuk od preplašenosti zleti po tleh in se skrije v najtemnejši kotiček; lepa pleša se pa na široko zasmeh električni luči pod stropom. O, pleša se lahko smeje, saj ne vidi gospodu Grebenu v obraz.

"Daj, daj! Še ti prodajaj sitnost, še ti! Nerga!"

Nerga! je rekel svoji ženi. Je to zelo prostaška beseda in če jo bi rabil proti kuhanici, bi mu ta, ne samo nerje vrnila, ampak obenem odpovedala službo. Toda žena ne more kar tako odpovedati, pač pa lahko vrne. In zdaj čaka gospodu Grebenu, čaka na primereno povračilo.

A okroglá glava ve, da bi povračilo izbilo dno, kar bi bil gospodu Grebenu le v olajšavo. Zato gre nerga v nedrije in glava pod odejo, sama pri sebi rekoč: "Naj se razstrel, sod nemarni!" A združi se že tudi radovednost: "Se ti, je rekel, 'se ti'! Kdo in zakaj in kako? Pa ne! Noče vprašati, noče! To bi mu odleglo! Naj ga rajši raznese! — In glava se zarije celo pod blazino, kajti radovednost je velika in težko premagljiva.

A ubog gospod Greben nad mizo, da je zaškratala, "tako tedaj! A kdo ste vi, ki se predprznete meni, uradniku, dajati bodisi nauke, ali pa ukore? Mar bi ostali pri svojem testu in tega packali!"

To je bilo Kifeljcovo preveč. "Gospod," je dejal pikro, "čudim se, kako ste se mogli vkljub svoji publi glavi pririniti lo uradniškega stolčka, ki ga rine po vsej povsod v ospredje ter se

"Hmja, kaj pa hočete, igralce se mora vežbati in vežbati, da so za na oder. Še poklicni igralci streljajo kozle, če so površni in ne poslušajo režiserja."

"Modro je, kar ste povedali, zares modro!" je dejal Kifeljc, potihem pa pristavlja: "Prokleta ščetina! Drugim bi znala dajati nauke, drugim, le sebi ne!"

"No in kateri vam dela največ preglavice? Mislim, da je gospod Piš s svojim potepuhom zelo na mestu!" je dejal gospod Greben bolj glasno nego treba in se posmejal preko mize. Pa gospod Piš ni bil Grebenove sorte: gromko se je zasmajal in nadaljeval pogovor s svojim sosedom.

"S kóm imam največ preglavice, vprašate? Oh, z vsemi, z vsemi, brez izjemne!"

"Brez, brez iz-je-me!?" Brki so se zopet naščetinili.

"No, da, hm, vi bi še bili, vi! Vam ne manjka dosti — —"

"Prosim! Pa ne, da bi skušali vi! vi! mene učiti!?"

"O, niti zdaleka ne, niti zdaleka! Vendar mi je prišel na misel pregovor, ki pravi: Dve glavi vedno več vesta, ,ko ena, pa najsi bo druga magari ovčja."

Gospod Greben je udaril po mizi, naslonil se je nazaj in vtaknil palce za telovnik ter premeril Kifeljca od namiznega prta pa gori do temena.

Ali tudi Kifeljčeve oči so potemne. Sunil je prazni kozačec od sebe in dejal:

"Saj nisem trdil, da niste sposobni igralec! Saj smo vas vendar videli v vlogi Golteža, vinskega kupca in, bogme, igrali ste ga tako izborno, kakor da niste bili v življenu nikoli drugega, nego vinski kupec."

"Takooo!" se je zalomil gospod Greben nad mizo, da je zaškratala, "tako tedaj! A kdo ste vi, ki se predprznete meni, uradniku, dajati bodisi nauke, ali pa ukore? Mar bi ostali pri svojem testu in tega packali!"

John Filipich

GROCERIJA in MESNICA

Sveže blago, točna potrežba.

1048 E. 76th St., CLEVELAND, OHIO

Tel. End. 8439

*****

Ferd. Jazbec

:-: Mesnica :-:

DOMA prekajene šunka, klobase, plečeta in želodje razpoložljam širok mesec. Cene zmerne, kakovost prvovalna.

1561 E. 49th Street CLEVELAND, OHIO

Tel. Eddy 1105-R

*****

Frank Petrovčič

Slovenska mlekarna

Vedno sveže blago v zalogi.—Svoji k svojim.

682 E. 162nd St., COLLINWOOD, OHIO

Tel.: Eddy 1105-R

*****

Slovenskim gospodinjam in društvi priporočamo, da kupujejo potrebščine za dom in prireditve v prodajalnah

Slovenske delavske zadružne zveze

CLEVELAND, OHIO

VELIKA ZALOGA GROCERIJE IN MESNIN

Edino slovensko delavsko podjetje te vrste v našem mestu

TRI PRODAJALNE:

CENTRALA

PODRUZNICA I.

16721 Waterloo Road

Tel.: Kenmore 1248

PODRUZNICA II.

667 East 152nd Street

Tel.: Eddy 2661

PODRUZNICA III.

6102 St. Clair Ave.

Tel.: Penna 1269

Kar se je pri "Litru" še nadalje godilo, je bolje, da zanimalo. Samo toliko bodi povzano, da je nazadnje le steklenica zletela Kifeljcu v nos in ker se je steklenice držala Grebenova jeza, je bil učinek tem lepši.

Ni čuda toraj, da tišči gospod Greben pesti pod brado, medtem, ko so vse drugi bolj ali manj sladko zaspali. Vsi, razen Kifeljca seveda. Ta je hodil dolgo, dolgo, preden je prispev do domačega praga. Zarja je vstajala in petelinu so peli beli dan, ko je stopil v spalnico in pred obliče svoje žene, ki je sicer ljubila rdeče rože, a ne takih, kakršnih je prinesel Kifelje na obrazu.

"Tako!" je rekla in kimala z glavo, "pa pravijo, da smo žene coklja, ovira narodnemu in kulturnemu delu! K vrugu tako narodno in kulturno delo in kuga naj pobere vse skupaj! Da bi se mi mož vračal domov kot smreč, skisan vinski sod in nazadnje še kot zaklan prasič? Ne! in stokrat ne!! Rajši — —!" In zajokala je na ves glas.

Kifeljc pa je stal pred umivalnikom in barval vodo.

In "Strigulje"? So zaspale? Kaj še! Igrali so jih pred sodnim stolom.

LOUIS KOŽUH

— KROJAČ —

Likam, čistim in popravljam oblike.

1121 E. 61st St.,

CLEVELAND, OHIO

Rudolph Ravnikar

GROCERIA.

Slaščice, smotke in bilardnica.

Browndale, Pa.

Anton Jankovich

ZASTOPNIK

PROLETARCA

in

PROSVETE

14015 Darwin Ave.,

COLLINWOOD, OHIO

IZ PRIJAZNOSTI

Joseph Kunčič

15612 Waterloo Road.,

COLLINWOOD, OHIO

Če hočete dobre, trpežne harmonike, se obrnite name

name

Izdajujem jih lično z vsakovrstnimi okraski in celuloido.

PIŠITE PO CENIK.

JOHN MIKUŠ

6607 Edna Avenue

CLEVELAND, OHIO

Anna P. Krasna:

Delavska žena in delavska izobrazba

KLJUB vsemu modernizmu in napredku naše "brze" dobe, ostaja delavska žena daleč v ozadju, vsaj kolikor se miselnosti tiče. Ona je še zmirom smatrana za sicer potrebno, a obenem malopomembno bitje. Celo v tej "blazeni" deželi, o kateri govorica, da je žena v njej močno spoštovana in cenjena (?) ni potrebno, da bi imel človek kak poseben dar opazovanja, da izprevidi, katera žena je močno spoštovana — žena iz ameriške aristokracije, ker ona je tista, ki ni brezobzirno izkoriščana, pač pa spada sama v razred parazitov človeške družbe. Tudi žena srednjega stanu, meščanka, če se hočemo izraziti bolj po evropsku, uživa ugled in spoštovanje, ker ona tudi pomaga izkorisiti delavca in njegovo storitveno delavsko ženo.

Zena, ki je izkoriščana enako in bolj kot moški, ne more zato trditi, da je enakopravna, še manj, da je spoštovana in cenjena od družbe. Tudi ni nobena enakopravnost, če sme žena voliti predsednika, sodnike itd., ako je pa namenoma tako zasplejena po raznih "hlapcih" današnjega skrbišča sistema vlade, da voli v skodo svojemu lastnemu razredu, da pomaga do vlade nad ljudstvom tistim, ki povzročajo, da mora stradati ona sama, njen mož in njeni otroci. Temu se ne more reči ne enakopravnost in ne svobodna neodvisnost; to je umetno, moderno usušnjenje žene iz nižjih slovenskih.

Resnično enakopravnost si bo morala žena sama priboriti, s pomočjo delavske izobrazbe — dalji je ne bo nihče, niti napredni delavski element ne; more, ki je pripomoči k enakopravnosti, k spoznavanju potrebe po znanju, kakršno znamore delavško ženo oprostiti vezi prastarški tradicij in nizkotnega izkoriščanja od strani vladajoče družbe.

Po ljudskih šolah je že dalj časa navada, da se shajajo učitelji, učiteljice in starši na takozvanih "Parent Teacher Meetings", katerih smoter je "baje" zbliziti starše, otroke in učitelje, da se pospeši in zboljša napredek otrok v šoli, ter se potom tega zblizanja in sporazumevanja izboljšujejo metode poučevanja otrok, na način, ki bo otrokom največ koristil ko odrastejo. To je v kratkem teorija teh sestankov, v praksi pa pomeni vcepljanje religijoznosti in patriotizma, vsaj tako razvidim iz mnogih poročil. V večini se teh sestankov udeležujejo delavske žene-matere, pa jim niti na mape ne pride, da bi priporočile učiteljem, naj pripravijo njih otroke na pravo, realno življene, ne na individualno tekmo,

pravostjo ali ta neodvisnost in enakopravnost ni praktična za navadno delavsko ženo, raven morda le v izjemnih slučajih. Delavska žena bo moralna skrbeti, da si pridobi izobrazbo, ki ji bo omogočila, da bo prosto mislila, ter da se bo mogla zanimati za vse, kar odloča in določa pota njene in njenih otrok usode. Šele potem bo mogla misliti na pravo neodvisnost in enakopravnost. Casi, ko je veljalo modro pravilo stare matere, da gospodinja naj se briga le za svoj dom in svojo dušo, vse drugo naj prepusti moškemu svetu, ti časi so za nami. Moderna tehnika jih je porinila med staro šaro in nauki, izvirajoči iz teh časov, postajajo nepraktični, da škodljivi eksistenci delavske žene in delavstva v splošnem. Današnja delavska žena bo prisiljena pogledati čez domači prag (če je tako srečna, da ga ima) in se oborožiti s potrebnim znanjem, ki ji ga nudi delavska izobrazba, ako se bo hotela znebiti suženjske mizerije, ki se polagoma a govor zgrinja nad njenim skromnim domom. Moral bo vreči vse "zlate" nauke o bogabrojnosti, o "svetih" dolžnostih žene itd., če bo hotela biti deležna vsaj nekoliko učnosti, katero ustvarja in gradi dan za dnem njen sopiran delavec in ona sama za nenasitne človeške trote.

Dokler je delavska žena toliko kratkovidna, da vrga otroke v prid kapitalizmu, ki jo grdo izkorišča in ponuja, dotlej bo moderno suženjstvo cvetelo in uspevalo, kajti ona je otroku prva učiteljica in če že ona vceplja v mlade možgane strah božji in slepo udanost do predpostavljenih, potem šole in cerkve, zveste dekle tiranskega razreda izkoriščevalcev, kaj lahko opravijo nadaljnjo potrebno delo v vzgoji pokornih, "svobodnih" državljanov in podanikov.

Delavska literatura, pisana v preprostem, razumljivem, ne preglobokem stilu je še najboljši način širjenja delavske izobrazbe in tega se moramo poslužiti tudi pri izobraževanju delavske žene. Seveda bo treba tej literaturi še mnogo pridobil, preden bo delavški ženi tako priljubljena, da bo segla po njej z istim zanimanjem, kot sega danes po španskih romanih in puhih novelah. Potem, kar človek najraje čita, merimo njegovo miselno zmožnost, kajti vsak čita najraje to, pri čemur ima najboljši duševni užitek. Ako hočemo torej v zameni za ničvredno čitavo delavški ženi nekaj novega, ki bo dvigalo njeno miselnost, tedaj moramo paziti, da to novo ni pretežko, ne preenostavno in preenolično za njenega, po šablonskem čitvu skvarjeno miselnost. Pozabiti ne smemo na dejstva, da žena je še zmirom močno zainteresirana v dom in zato rada čita stvari, ki ji pomagajo, da zamore napraviti svoj dom čim udobnejši in prijetnejši, ker ženski je prijeljena lastnost, da vedno rada kaj olepša in spremeni v svojem domu, kjer je ona samostojna vladarica. V tem ji na žalost delavska literatura ne more še mnogo, da, skoro nič nuditi. Še zmerom jo s tem zalaže takozvana meščanska literatura, ki ji obenem učenja svoje nazore, kateri so delavstvu v škodo.

Delavska žena bo morala imeti svoje lastne publikacije, v mnogo večjem številu nego jih ima. Tu naj bi se sama izražala, tu naj bi se počutila samostojno v toliki meri, da bi enkrat stopila v literarnem svetu na lastne noge in hodila po čisto svojih stezah, namesto da sledi onim, ki so jih napravili široki moški podplatni, kot je rekel pokojni naš Cankar.

Delavska žena se bo veliko bolj zanimala za delavsko literaturo, ki je obenem delavska izobrazba, takrat, ko bo v njej tudi sama zastopana tako, da ji bo svobodno izražati svoje misli in ideje, pa bile te socialne ali pa čisto navadne, domačegaognjišča se tikajoče ideje. Danes se ona še ne upa izražati, prvič, ker na to še ni naučena, kajti meščanska literatura servira v svoji kuhinji pečene in kuhanje nazore in

kjer zmaga tisti, ki je bolj zvit, prebrisan in sebičen, da izkoristi tiste, ki so ostali za njim. Ako učitelj v šoli smeši delavško stranko in pripoveduje delavškim otrokom, da je prekučuško in protipostavno biti delavsko zaveden, se ne najde nobena delavska mati, ki bi takemu učitelju povedala kaj je pravzaprav njegova dolžnost in čigave otroke da poučuje, ter iz čigavih davkov je plačan. Ko pa bo delavska žena posegla po delavski izobrazbi, katera ji bo večila samoponos in čut, da je ona poklicana, da postavi temelj boljši bodočnosti svojih otrok, tedaj bo ona sama napravila konec vsakemu umetnemu usušnjevanju svoje dece.

Ne bi bilo prav, če se ne bi vsaj nekoliko dotaknila vprašanja: "Kako pridobiti delavsko ženo za delavsko izobrazbo?"

Tu pride predvsem v poštev napredni delavski element, katerega naloga in dolžnost je miselno dvigati delavca in delavko. — Za danes se omejimo na delavko.

Najprej moramo temeljito poznati mentalitet-povprečne delavske žene in vedeti moralo, kaj lahko od nje pričakujemo in kaj ne.

Nesmiselno bi bilo vtepiti preprosti delavški ženi nauke Karla Marks-a v njegovem stilu ali pa npr. Darwinove teorije o evoluciji, in druge podobne stvari, dokler je nismo na zmognost sprejemanja takih naukov pripravili.

Delavska literatura, pisana v preprostem, razumljivem, ne preglobokem stilu je še najboljši način širjenja delavske izobrazbe in tega se moramo poslužiti tudi pri izobraževanju delavske žene. Seveda bo treba tej literaturi še mnogo pridobil, preden bo delavški ženi tako priljubljena, da bo segla po njej z istim zanimanjem, kot sega danes po španskih romanih in puhih novelah. Potem, kar človek najraje čita, merimo njegovo miselno zmožnost, kajti vsak čita najraje to, pri čemur ima najboljši duševni užitek. Ako hočemo torej v zameni za ničvredno čitavo delavški ženi nekaj novega, ki bo dvigalo njeno miselnost, tedaj moramo paziti, da to novo ni pretežko, ne preenostavno in preenolično za njenega, po šablonskem čitvu skvarjeno miselnost. Pozabiti ne smemo na dejstva, da žena je še zmirom močno zainteresirana v dom in zato rada čita stvari, ki ji pomagajo, da zamore napraviti svoj dom čim udobnejši in prijetnejši, ker ženski je prijeljena lastnost, da vedno rada kaj olepša in spremeni v svojem domu, kjer je ona samostojna vladarica. V tem ji na žalost delavska literatura ne more še mnogo, da, skoro nič nuditi. Še zmerom jo s tem zalaže takozvana meščanska literatura, ki ji obenem učenja svoje nazore, kateri so delavstvu v škodo.

Delavska žena bo morala imeti svoje lastne publikacije, v mnogo večjem številu nego jih ima. Tu naj bi se sama izražala, tu naj bi se počutila samostojno v toliki meri, da bi enkrat stopila v literarnem svetu na lastne noge in hodila po čisto svojih stezah, namesto da sledi onim, ki so jih napravili široki moški podplatni, kot je rekel pokojni naš Cankar.

Delavska žena se bo veliko bolj zanimala za delavsko literaturo, ki je obenem delavska izobrazba, takrat, ko bo v njej tudi sama zastopana tako,

da ji bo svobodno izražati svoje misli in ideje, pa bile te socialne ali pa čisto navadne, domačegaognjišča se tikajoče ideje. Danes se ona še ne upa izražati, prvič, ker na to še ni naučena, kajti meščanska literatura servira v svoji kuhinji pečene in kuhanje nazore in

ideje — drugič pa zato ne, ker ji je delavska literatura še dokaj nedostopna in se v njej udejstvuje še prav malo žensk. Tudi ni pretiravanje, če trdim,

da je napreden moški element prezrl ali vsaj zanemaril delavško ženo v tem oziru. Pozabil je, da mora zaeno s seboj dvigati tudi delavško ženo, ki mu je v bojih za nove nazore in ideje neizogibno potrebna.

Pozabil je, da morajo biti nove ideje prepojene tudi z ženskim čuvstvom, ako bo hotel popraviti kar je zanemaril pri delavski izobrazbi žene. Moral bo napeti vse moči, da jo iztrga iz krempljev kapitalistične in religiozne vzgoje, ter jo pridobi, da bo stopala z njim vred po poti novih idej. Vspodbujati jo bo

nadaljnemu, kapitalističnemu vzgojevanju, ki se navadno dovrši v šolah in cerkvah. Delavska žena danes podpira tri voge kapitalistične zgradbe nad delavstvom in zato se njen lasten dom ruši in vanj pritska od vseh strani suženjska revščina, vzliz ogromnemu bogastvu, ki ga ustvarja dan na dan delavstvo vsega sveta . . .

Napreden delavski element bo moral stopiti čvrsto na noge, če bo hotel popraviti kar je zanemaril pri delavski izobrazbi žene. Moral bo napeti vse moči, da jo iztrga iz krempljev kapitalistične in religiozne vzgoje, ter jo pridobi, da bo stopala z njim vred po poti novih idej. Vspodbujati jo bo

Na noben način ne smemo delavske žene smešiti ali podcenjevati radi njene zaostalosti v tem ali onem oziru. Ženska je mehkočutna; rada sprejme nauk, posebno če je spoznala, da je potrebno se učiti novih, delavstvu koristnih idej. Nikoli pa ne bo odpustila podcenjevanja od strani tistih, ki pravijo, da ji žele ustvariti lepo bodočnost a so kljub temu pod kožo "meščanski" ter mislio, da se ženska ne sme viti v javnosti in če že se, naj lepo sledi moškim "podplatom". Na ta način ne bomo nikdar pridobili žene za delavško izobrazbo in stvar, ker s tem ji ne nudimo nič novega, nič zanimanje vzbujajočega; vse to ima v polni meri tam kjer je sedaj — v kremljih duhovščine in meščanske vzgoje — — —

Dajmo delavski ženi spoštovanje, upoštevanje in potrebitne, ne pretirane nauke in nasvete, ter imejmo potrpljenje z njeno morebitno zaostalostjo, potem si zagotovimo njen zaupnost in kadar smo enkrat pridobili njen popolno zaupnost, tedaj smo delavško ženo privredli do sponzanja, da ji je delavška izobrazba tako potrebna kot vsakdanji kruh.

Vsa pitanja in vse pridige o bodočnosti žene so nam potem nepotrebne, ker delavška žena si bo sama ustvarila boljšo bodočnost, če ji bomo nudili pravo in iskreno pomoč na njeni poti k pravi in upravičeni enakopravnosti ter neodvisnosti. Kadar bo dosegla, bo praznovalo delavstvo svoj resnični in veliki praznik slovesno in dostojno; takrat bo res živel Prvi Maj!

*****
JOHN KONČAN
ČEVLJAR.
Prvovrstno delo in zmerne cene.
6630 St. Clair Ave.,
CLEVELAND, OHIO
*****

Rafael Čebren
— MESNICA —
Sveže in doma prekajeno meso, klobase, šunke itd.
6403 St. Clair Ave.,
CLEVELAND, OHIO

Slovenska mlekarna
SVEŽE BLAGO
IN TOČNA POSTREŽBA
NICK SPELICH
1007 E. 66th Place
CLEVELAND, OHIO
Tel.: Florida 2171-W.

MODERNA UNIJSKA PEKARNA
priporoča pristno domače pecivo, kruh, rolls in ženitovanjske kolače.
JOHN BRADAČ, lastnik
V Slov. nar. domu.
6413 S. Clair Ave.
Cleveland, Ohio

Lične tiskovine vseh vrst in po zmerni ceni vam izdela

slovenska unajska tiskarna

ATLANTIC PRINTING & PUBLISHING CO.

2656-58 So. Crawford Ave.

CHICAGO, ILL.

"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni.

DRUŠTVO "NAPREJ"

št. 5 S.N.P.J.

CLEVELAND, OHIO

MICHAEL CVELBAR, predsednik.

LUDVIK MEDVESHEK, tajnik.

STEVEN LUNDER, blagajnik.

CHICAGO, ILL., 30. APRILA, (APRIL 30,) 1931.

LETO—VOL. XXVI.

NO.—ST. 1233.

Frank Zaitz:

Vprašanje, ki se mu ni mogoče ogniti

Bodočnost jugoslovanskih podpornih organizacij

Kaj se zgodi z jugoslovenskimi podpornimi organizacijami čez deset, petnajst, dvajset, petindvajset let?

Nihče ne bi mogel dati na to vprašanje točnega odgovora, preročevanja pa so nezanesljiva. Lahko samo ugibamo na podlagi današnjih dejstev, ki so zapopadena v glavnem:

1.) Naseljevanje, katero je v prešlosti tvorilo dotok novega članstva, je ustavljen.

2.) Tu rojena mladina ne čuti tolikšne potrebe pristopati v naše podporne organizacije, kakor njeni starši.

3.) Večanje konkurence v tekmi za pridobivanje novih članov.

4.) Naraščanje izplačil iz raznih zavarovalniških skladov v vseh jugoslovanskih podpornih organizacijah.

5.) Bankrotirani skladi bolniških podpor ter odškodnin, katere se vzdržuje z zvišanjem rednih prispevkov ter izrednimi asesmenti. Deloma tudi z zniževanjem podpor.

6.) Višanje povprečne starosti članov—znak, da ne prispeva dovolj mladine, ki bi iznačevala starostno ravnovesje.

Med Hrvati je zdaj Hrvatska Bratska Zajednica edina velika podpora organizacija; druge hrvatske enote so le male skupine, ki delujejo v gotovih okrožjih in v konkurenči ne pridejo dosti v poštev. HBZ. je tudi največja jugoslovanska podpora organizacija. Za svojo bodočnost ima veliko polje med hrvatsko mladino, katera zdaj dorašča, in izgleda, da bo imela HBZ. ta leta pod vplivom staršev iz vrst mladine precešen dotok članstva.

Slovenska narodna podpora jednota, ki je druga po velikosti, je pionir v organiziranju mladine v posebna angleško poslujoča društva, katerih ima zdaj okrog osemdeset. V njih je do štiri tisoč članov.

"Fraternizem" med Slovenci.

Slovenci imajo za svoje številne priseljence močne, zelo razvite podporne organizacije, med katerimi prednjačijo štiri, —namreč Slovenska narodna podpora jednota, Kranjsko-slovenska katoliška jednota, Jugoslovanska katoliška jednota ter Slovenska svobodomiselnna podpora zveza. Poleg teh so centralizirane slovenske pod-

temu mislijo, da je v blagajnah preveč denarja, pa so za ohranitev visokih podpor ter če le mogoče za znižanje asesmentov. So pa absolutno proti zvišanju. To nepoznanje finančne strani vprašanja ni dobro za bodočnost jugoslovanskih podpornih jednot v zvez. Ako dotok mladih članov ne bo zaleden, da se ohrani povprečna starost na normalni točki, bo treba podpore občutno znižati —hočeš nočeš. A znižati jih bo treba vseeno. Mislim, da je večina glavnih odborov že zdaj mišljena, da se bi moralno poseti po tem zdravilu, pa se le premogli boje zamere na konvencijah in med članstvom. Večina čakajo molče, dasi to ni zdravo za organizacije, katerih so jim poverjene v upravo.

Skladi za posmrtnine.

Že večkrat sem trdil, da bi bili pri večini, najbrž pri vseh organizacijah—tudi posmrtninski skladi globoko pod solventnostjo, če jih ne bo varoval postave. "Čemu nam bodo milijoni," bi kritizirali člani, pa bi poskrbeli, da bi bilo le nekako za sproti. V prvi krizi bi bankrotirale, kakov se je marsikater dogodilo v prošlosti.

Dotok priseljencev ne bo več krepil naših podpornih organizacij. To vemo. Niti ni treba bogzna koliko naglašati, da stara generacija izgineva. Pojdite na seje društv. S sprejemom novih članov nimajo dočasti posla, ker jih ni. V enih pristopajo v glavnem le iz mla-sebi v škodo.

dinskega oddelka in v angleško poslujoča društva. V starejših društvih, v katerih je bilo nekoč polno mladostne živahnosti, prevladuje danes resnost, lastna prijetnina ljudem, ali pa divijo v njih osebni boji za prazneni.

S statističnimi podatki so jugoslovanske podporne organizacije tako revne. Večinoma jih šele uvajajo. Na podlagi statistik pa se določajo zavarovalnine in asesmenti. Pri nas se tem metodam še vedno odrekamo, oziroma še ne poznamo njihove praktičnosti. Ena važna naloga federacije jugoslovanskih podpornih organizacij bi bila, da bi gojila to delo pa magari, če bi ji bilo treba zanj par veščakov. Izplačalo bi se.

Slovenske podporne organizacije shajajo. Beležijo mal napredek v članstvu in v blagajnah. Ali jih je vendar preveč. Ene so si po duhu v eni ali drugi smeri sorodne. Ni pa še krize, ki bi jih prisilila v enotnost. Dalekovidnosti je v njih malo.

Nezavedanje odgovornosti.

Mnogi glavni odborniki se ravnačajo po pravilu, zapadeno v reku, "mi je vseeno, če po moji smrti raste trava ali ne." Tisti, ki skušajo vreči žarkomet več let naprej, ki hočejo, da bi gradili tudi za bodočnost, so dostikrat zadušeni od malih ljudi v ospredju, ki poznajo le sebe in svoje koriste, toda si znajo pridobiti simpatije nekega članstva, ki jim pomaga

tu rojena generacija s svojimi otroci. Če jih ne bo vpisala v naše podporne organizacije, bodo mladinski oddelki naglo nazadovati. Tudi je treba vzeti v obzir, da je med mlajšo generacijo porodna kontrola zelo upotrebljavana. Morali bomo torej za bodoči dotok novega članstva ne le med Slovane, nego kjerkoli ga bo mogoče dobiti. Mnoga angleško poslujoča društva to že prakticirajo, neglede na določbe v pravilih, ki pravijo, da se sprejema le člane slovenske, hrvatske in drugih slovenskih narodnosti. Neka večja organizacija je na svoji predprošlosti konvencije sprejela v pravila, da se sprejema za člane kogarkoli, neglede na jezik, ako je aplikant padli v cenah; eni so sploh izgubili vrednost, in od marsikaterih organizacij ne dobivajo bresti. Prizadeti okraji in kompanije obljubljajo povrnati obveznosti, kar hitro pridejo "boljši časi". Eni pa so izrabili sedanjeno krizo, da so organizacije, banke in posamezniki, ki lastujejo bonde, prisili spremeti njihove pogoje, ki predvsem znižujejo obrestno mero ter podaljšujejo rok dozoritve bondov.

Naraščanje članstva.

V povojnih letih so posebno napredovali mladinski oddelki jugoslovanskih podpornih organizacij. Ta vir je zdaj zelo zmanjšan—znamenje, da so priseljenci svoje otroke večinoma že vpisali, novih pa se le malo roditi. Ni več dotoka, in zdaj je treba čakati, kaj storiti.

Notranji boji.

Dozdaj je imela prvenstvo v napredovanju SNPJ. Gospodar-

odstevši HBZ. Ima težak notranji boj načelnega značaja, ki ji ovira napredek. Ne to, da je načelen boj škodljiv, ampak kvarno je, da ima člane, ki vodijo v nji boj na način, da ji jemljejo življensko silo. Temu se bo odpomoglo, ako postane upravni odbor načelen bolj odločen in agresiven.

V KSKJ. traja že mnogo let boj med takozvano staro gardo, ki ima zaslonbo v Jolietu, ter izvenjolietški krog, ki so imeli več let voditelja v Antonu Grdinu ter frančiškanih. Ta struja je dobila večino, odstavila Amerikanskega Slovenca kot glasilo ter ustanovila svoj list, ki ga je s smotrenimi potenzami preselila najprvo v Chicago in potem na svoje glavno oportišče v Cleveland. To je posnelo smrt za jolietskega Am. Slovenca. Stara garda je bila potlačena v molk. Ali božji mlini meljejo tudi v KSKJ. Jolietka skupina je zopet dobila vodstvo. Boj v KSKJ. ni načelen, ker sta oba glavni skupini katoliški, oziroma klerikalni ter do kraja konservativni.

Brez frakcijskih bojev je sedaj JSKJ. Članstvo je pretežno konservativno, kar se je videlo posebno pri vprašanju imena. Ena struja je namreč predlagala črtanje besede "katoliška", češ, ker je versko in politično nepristranska, taka označba v imenu ne soglaša s pravili. Toda večina je za ime kakršno je. Tudi v KSKJ. je bil pred prošlo konvencijo precejšnji boj radi imena. Še je za črtanje "Kranjska"—in "stari gardi" je prišlo to kakor nalašč. "Kranjska" je še vedno "kranjska" in "kranjski"—oziroma do poslednjih let "avstrijski" Joliet, je spet na površju.

V SSPZ. istotako prevladuje načelo nepristrnosti, kakor v JSKJ., le razliko, da je slednja v duhu mlačno verska, in prva pa mlačno svobodomislena.

V HBZ. divja že dolgo boj med komunisti in protikomunisti. Gre se za kontrolo. Sreča za Zajednico je, da ena kot druga struja agitira zanjo.

Srbska društva.

Med Srbi so podpora društva večinoma konservativna; duhovno se veliko bolj zanimalo za stari kraj kakor pa za probleme dežele, v kateri se njihovi člani bore za kruh. Sploh je glavna srbska podpora organizacija pod vplivom starokradskega režima, ki si skuša ustvariti za svoja orodja tudi uradne aparate drugih jugoslovanskih organizacij.

V federaciji, kateri pripadajo nekatere jednote, zveze in zajednice, še ni opazil kakega posebnega navdušenja za zblževanje. Je samo še skromen začetek, kateremu bo moralno članstvo prilivati, če bo hotelo, da zraste ideja skupnosti v močno drevo.

Problem združenja.

Združenje podpornih organizacij je med slovenskim članstvom precej diskreditirano. Vzrok je, da so po združenju par organizacij določili na skupni konvenciji previsoke pcdpore, ki jih prispevki članov niso mogli zmagovati.

Izhod za bodočnost pa je v združenju vseh, ki so si količaj kaj sorodne, da bi spadale skupaj. In potem razširjenje delokroga pri dobivanju članstva, da zmanjša izpolnjenega poročila. SSPZ. je v mladinskem oddelku napredovala za 11 članov. V oddelku odraslih so napredovale, KSKJ. 722, SNPJ. 594, JSKJ. 539 in SSPZ. 136. Prevečen odstotek tega napredka je pripisati prestopanju članov mladinskega oddelka, ki morajo po določeni starosti v oddelku odraslih, in to je deloma vzrok, čemu prvo omenjeni nazadujejo. Pri KSKJ. npr. je nazadovalo 279 članov, doseglia pa je tudi večji narastek v članstvu odraslih.

Notranji boji.

Dozdaj je imela prvenstvo v napredovanju SNPJ. Gospodar-

Anna P. Krasna:

ŽENA

Ob obali življenja stoji žena, ob golu prsa pljuskajo valovi —

peneči, preteči, uničujoči — — —

Vežen obraz, v golo telo, v oči mečejo oster pesek, blato — in z njim ženo onečačujejo,

k tloru potiskujejo, njen ponos ponižujejo . . .

Ob njene noge bijejo ostanki mogočnih ladij,

neznavnih barčic —

mrtva trupla junasih sinov —

da ji v bolečini krvari srce,

da se pod težo bolesti njena duša stre . . .

Tuleče vihre trgajo njene lase, silni viharji jo mečejo ob skalovje —

morske zveri jo napadajo,

strahote nevihte ji z grozo srce prebađajo — — —

goste megle ji pogled v daljave zastirajo — — —

Žena pa stoji in kljubuje viharjem,

valovom, nevihtam, bolečinam.

Iz poniranja vsa se ponosna vzdiguje in znova, vedno znova — — — ob obali življenja kraljuje! — — —

PORTRET SISTEMA KAKRŠEN JE

John Baer v Labor.

Ivan Molek:

GORILA

Slika iz svobodnih dni

Nastopijo: Smuk, Obliž, Santaklana, Čep in kužica Pola, vsi v podzemljiju na robu mesta.

Zbirališče je v garaži, ki je prej bila hlev in še prej cerkev in najprej kovačnica. Prvi štirje so zatopljeni v važen business, Pola pa čepi v kotu in gleda krmežljavo. Zunaj je noč in pokanje bomb.

Smuk (majhen in širok kot sod, črnih čaplkin in črnej grije): Nehajmo s politiko in začnimo z businessom. Saj je vseeno, kdo je izvoljen za župana. Glavno je, da mi dobimo špeh, dosti slanine, in to dobimo.

Čep (zal in polizan fant, akademično podkovani): Malo politike je treba zaradi našega Obliža, ki je še zelen pri nas. Moramo ga olikati in upeljati v naš business.

Smuk (Čepu na uho): Zaupaš kaj Obližu? Jaz mu ne dosti. Praviš, da je bil socialist in prej mežnar. Kaj če bi spredaj lizal in začaj pikal?... Vrag pojaši vse take!

Čep (takisto): Zaupam. Ni bil socialist, samo pri socialistih je bil. Obliž se je že povzd mešal radi službe in špeha. Lani, na Labor day, mi je razdelil, da je sveto verjet, da čiščaš socialisti zmagojo spomladi leta 1927; ker niso, je izgubil vero. Njegova žena še danes briše prah v cerkvi sv. Rite. Saj ga lahko preskusimo. (Glasno in resno.) Nadaljujmo še malo s politiko, mister Smuk. Čuj ti, Obliž, ki vedno buliš takoj modro, povej nam, kdo je bil Marks.

Obliž (droban, križogled in nadušljiv; v zadregi): Gorenje ni bil, to vem. Najbrž je bil iz Slavonije. Ako ni bil iz Slavonije, je bil pa Kočevar. Da, Kočevar je bil!

Pola: Au au au, auuuu! —

Smuk: Stisni gobec, hudičeva zver!

Čep (Smuku na uho): Vi-diš? Cement skozi skozi. — (Glasno.) Dobro si povedal, Obliž. Zdaj pa nam še pove, kdo je bil prvi socialist v Ameriki.

Obliž (govori Čepu in gleda na Polo): Krištof Kolumb! Zaka?

Pola: Au au —

Santaklana (replika Hinky Dinka): Holí Krajst!

Čep (se smehlja): Pravilno! Saj smo znali, da znaš... Se eno vprašanje, Obliž, pa je konec politike. Zakaj si danes pri nas in kaj je naša naloga?

Obliž (pomisli in pokašlja): Naša naloga je, da oglašamo grekna zelišča in šiske, kolektamo špeh in pomagamo izvoluti takega župana, ki nam podeli svobodo že danes, vse krive socialiste pa pošlje v Joliet. Mi smo za pravo vero in pravi socializem. Kakor jaz razumem

nima nič od tega? Čemu bi bil demokrat ali republikanec, ako mu nič ne nese? To je vendar business. Torej ti si pričakoval, da potem boste samo dobro jedli in pil!

Obliž: Jedli in pil, da, pa kadili in — in — in — (kašlja).

Santaklana: In — in kaj še?

Obliž (Santaklani na uho): Ne bi rad, da bi moja starca izvedela...

Santaklana: Hahaha! Pravilno, pravilno! — Na koncu konca, ko je že vse povedano, ti si hotel plačo brez dela, krateve na naj briše vrag, ali ni res?

Obliž: Seveda, jaz nisem šel k socialistom zato, da bom krateve brisal. Kako pa se to sposobi?

Santaklana: Razumem. Pa si bil razočaran, dragi Obliž. Pričakovane dne ni bilo nič in takrat si se sveto razgototil in obrnil hrbet socialistom. Zdaj si pri nas in naravnopravčuješ, da po naši poti prideš takoj do špeha, kajne. Podcenen si bil, da je naša pot kratka; ovinkov ni. Mi ne čakamo... Mi gremo naravnost tja, kjer je slanina. Razumeš pravilno?

Obliž (navdušeno med kašljem): Razumem, razumem, razumem! Mi gremo naravnost tja in odrežemo — odsekamo — si velik kos. To je prav! To je pravi socialist!

Santaklana: Amen. (Smuku.) Vzemi ga in upelji ga!

Smuk: Ti si naš, Obliž. Miza je že pogrnjena — in nič ne bom čakal. Zapomni si: naša pot je najkrajša in vedno pelje do največjega kupa špeha.

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Obliž (ploskne): Zis Krajs, absolutno all right!

Pola: Auuuu! —

Smuk: Zatrdji ji gobec, Čep.

Čep: Tiho, pasja duša!

Santaklana: Amen. Zdaj pa so šiske na dnevnem redu. (Pomežkine Obliža.)

Obliž (Santaklani na uho): Ti, zakaj pa imamo šiske?

Santaklana (takisto): Zato, ker smo svobodni.

Obliž: Oja?

Santaklana: Jaja! — Razumi se to...

Smuk: Zdaj pa na delo!

Čep (Obližu na uho): Še nekaj, predno zaključimo. Kadar srečaš prijatelja Trunka, spusti mu nikelj v žep.

Obliž: Tako? — Zakaj?

Čep: Zato, ker nam je v žlahti. Trunk je sicer šema, dela pa nam brezplačno reklamo in to je dobro za naše šiske. Ne pozabi mu dati niklja. Jaz mu dam dva. Business je business. Razumeš?

Obliž: Krajs, da.

Smuk: Zdaj pa na delo!

Santaklana: Pričakovati si, da socialistična armada okupira Chicago najkasneje v štirih letih, ali res?

Obliž: Pričakovati sem, da pride okupacija 11. aprila 1927, da.

Santaklana: All right. To je v redu. Pričakovanje je bilo umestno. Čemu bi se človek dal zapisati za socialistika, ako

KDO JE KRIV?

RABELJ je korakal k vislicam. Množica ga je kritizirala in v njenih očeh je bilo zaničevanje. Bil jim je kot nekakšna mogočna sila in nasilje, kot nekakšna krivičnost, ki obeša človeka.

Za rabljem je korakal svečano črnooblečen človek. Bil je s o d n i k. In množica mu je naredila pot in se mu spoštljivo priklanjala. Bil ji je kot nekakšna nebeška pravčnost v človeški podobi.

Tedaj je odprl rabelj svoja usta in rekel množici:

— Zakaj me zaničujete?

— Ker ubijaš, mu je zakričala množica. — Ker moriš!

— Izvršujem le izrek sodnikov, ki stopa tam za mano — je odgovoril rabelj. — Zato, če že morate koga zaničevati, zaničujte njega.

Sodnik pa je odvrnil:

— Kaj? Zaničevali bi me radi? Mene? Če bi ne bilo z a k o n a, bi smrtne obsodbe ne mogel izreči! Zaničujte zakon, a ne mene!

Zakon pa je rekel množici:

— Če bi vi ne dovolili, da bi bil ustvarjen, bi me ne bilo! Zato zaničujte s a m e g a s e b e !

Množica se je razkropila.

(Prosto iz nemščine I. V.)

Naše nocojsnje delo je, da našemo načrt, kako si razdelimo špeh, ki spada nam. Vsi pa veste — Obliž mora tudi vedeti — da to delo ni šala. Jaz ne poznam očeta ne brata, kadar gre za špeh... Vse mora izpod nog... Kdor ugovarja, bo pest govorila in jeklo bo peļo! Sie razumeli?

Obliž (bled kot sveča): Krajs, d-d-da.

Smuk: All right. Kratkomo — razdelil bom jaz in gorje mu, kdor ne bo zadovoljen. Naj se pripravi... Tako! Načrt je narejen!

(Dolga pavza.)

Obliž (vzduhne; Čepu na uho): Ti, kje pa je načrt?

Čep (takisto): Pod ključem. Pa ne povej živi duši...

Obliž (jako tiho): Kaj, kaj, kaj pa dobim in kdaj?

Cep (jako previdno Smuku na uho): Obliž bi rad vedel, kaj dobi in kdaj. Ali, bi ga potegnil zdaj ali jutri? (V bližini zagrimi kot iz kanona in garaža se strese od vrha do tal.)

Smuk (pogleda belo): Ste razumeli?

Cep (skrivnostno Obližu na uho): Si slišal in razumel?

Obliž (v dveh gubah): Se-e-e-m-e-

Smuk: Lahko noč —

Čep: Lahko noč. (Odide.)

Santaklana: Lahko noč. (Odide.)

Obliž: Le-l-lahko noč. (Odsvedra kot bi mu kuril pod petami.)

Smuk: Tako! — Zdaj pa pojdiva še midva, Pola. Ti si edini stvor, ki me razume...

Pola: Au!

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Smuk: Ti edina... Vsa ostaša sodrža zasluži komaj, da bi jo zašil v veliko vrečo in jo zagnal v jezero...

(Eno uro kasneje v Mali Bohemiju.)

Santaklana: Obliža sva spremlja s Čepom v njegovem brolig in njegova stara ga je položila v posteljo. Tain zdaj čaka placičila. Kaj si mu pripravil?

Frank S. Tauchan:

VZORCI

Manjša družba zrancov, ki so bili vsi več ali manj kulturni delavci poleg svojega navadnega garanča za borno eksistenco, se je vlečila izleta lokalne delavske politične organizacije v prosti naravo.

Prišedti na pozorišče píknika so opazili, da je zbrana že velika množica delavstva. Povod je bilo živahnova vrvejje. Tu so bili grude v živilih pogovorih, tam razne teme med mladimi in majnimi mladimi. Celo zrakoplovna vožnja za kratke poletje je bila na razpolago od domačih pilotov.

Naša družba je zasedla mizo že precej daleč od govorniškega odra, ker so bile bližnje že vsi zasedene. Vendar pa so še razločno poslali govornika, predsednika prireditvenega odbora, ki je baš razglasil obsežni dnevni program.

Novodoščeci se oddahajo in malo razgledajo. Kar se oglasti Miha, ki je imel to navado, da je vedno kaj smehnega povedal:

"Veste kaj, dragi moji? Predno kdo kakšno pametno zine, naj mi bo dovoljeno deklamirati luštanico psem z mojim lastnim in nad vse zanimivim uvodom in interpretacijo. Pesem je že stara, ter zelo podudljiva, da je pravilno razločati. To se pravi, če deklamator posveti vse kote, o katerih je pesnik misli, ne pa vrgel direktno na papir." Vstane in se laskavo ozre po vsej družbi.

Večina: "Bravo! Miha, ti otvari državnost družbe!"

Miha izvleče spis, ter z vso svečnostjo prične čitati svojo razlagico, ki mu je sledila objubljena pesem o zgodbi "Kako je zajec hodil v zelje."

Vsi: "Ha, ha, ha! Ti jo pa povrataš! Le nehaj. To smo že preverkat čuli. Sploh pa — ne obujam starih spominov . . ."

Jaka (hudomušno): "Tvoja kompozicija uveda pa ni bila še tako slabá. Se mšlím, da morda postal — če bi imel s čim misli . . ."

Vsi: "Ha, ha, ha!"

Miha (ogorčeno): "Neslane opombe od oklanjanja!" (Smeje.) "Da pa sem vas v dobro voljo spravil, mi je v veliko zadoseženje in vem, da mojega zdravega humorja še ne bo tako hitro konček."

Medtem je bil na održu predstavljen glavni govornik dneva. Veliko ropotanje, ploskanje in splošni kraljal zasnovali onemogoči pogovor naših znancev. Ko se je šum polegel, so nekaj časa poslušali govornika, ki je mlinil po kapitalistih kot gorjanski milični po osnivalnih sponih. Analiziral je razne primere druga za drugo, ter v zadnjem delu ognjevitega govorca celo povzročil senzacijo priporočevali poleg ureditve novega gospodarskega sistema tudi vpeljavno novega koledarja, da bo mogoče družbo in čas tako organizirati in razdeliti, da bo vse šlo v redu in gladko brez mizernih depresij, katerih je svet pol v tej dobi zastarelih in docela preživelih usanov.

Governik je nadalje priporočil diskusijo o teh problemih za prihodnjo sejo njih politične organizacije, ter podal nekaj svojih idej, kako naj bi se uredil novi koledar in pa ekonomski red, da bo prišlo blagostanje med vsemi ljudstvom sveta.

Tega so vši poslušali do konca. Drugih, ki so po večini samo ponavljali svoje mnogokrat povedane govorove, niso dosti poslušali, ter so zadevi po glavnem govorniku nasvetovali razpravo takoj na licu mesta.

"Družba, prosim malo pozornosti," se oglasti Jože v očividnem dolgočasu poslušajoči govornika, ki je bila z vso vmeno pripovedovala, koliko so on in njegova družina žrtvovala za socialistem. "Dajmo vseti v razpravo preuredbo koledarja in družbe v nov sistem, na podlagi katerega bo mogoče ekonomsko izenačiti brezposelnost, nadprodukcijo in »slošno revčino med delavstvom. Nezasolenost je vzrok depresije, in je sploh neopraviljiva tudi potem, ko bodo Roboti takoreč prevzeli skoraj vse težje fizično delo. Živeti moramo vse, kar smo pripravljeni delati vsak svoj odmeren čas, pa bodi to osem, sedem, šest ali pa manj ur dnevno, v smislu proračuna ekonomike komisije, kolikšen je delovni čas za vsakega v splošnem, da bo začeljni ekvilibrium produkcije in konsumacije ljudskih komoditet dosezen."

Večina: "Dobra ideja! Pa dajmo resevati svet."

Vera: "Predlagam, da nekdo poda najprej obris novega koledarja v primeri s sedanjim, da zamoremo na podlagi tega argumentirati, kritizirati, piliti, odgovoriti in dodajati."

John: "Naj naša Kaja, ki je baje že delj časa nekaj studiral ta problem, najprvo poda svoje misli."

Metka: "Saj res. To bi bilo zanimivo."

Jaka (videč, da so vši s tem našetvo zadovoljni in da pričakujejo njegove analize, se popravi na prsteni klopi in prične): "Da, prijatelj, to bi lahko bila pripusta, pa je težka naloga. Pomislite, da je zdaj v rabi samo v Indiji šestnašt različnih koledarjev, in po vsem svetu še mnogo več. Vsi ti koledarji so še veliko manj za uporabo kot pa je načakovani gregorijanski koledar, ki je v veljavju zdaj že v vseh civiliziranih državah. Pa tudi ta sistem ni več zadovoljiv za naše nove razmere, in propaganda se vrši že nekaj let, da naj bi se ta koledar enostavno prilagodil novim razmeram, nakar bi ga ves svet osvojil za bodočo družbo."

"Za novi koledar je priporočen več sugestij, izmed katerih se amata še najbolj prikladan sledi načrt: Leto se razdeli v deset mesecov po šestinštresti dnevi, skupaj 360 dni; ostalih pet dni pa se razdeli na vsaka

dva meseca po en splošni praznik brez datumna; in kadar bi bilo prestopeno leto, bi imeli šest takih splošnih praznikov na leto. Vsak mesec bi imel šest tednov, ter šest dni v tednu. Leto bi bilo torej razdeljeno v 10 mesecov, ali v 60 tednov, oziroma v 360 dni. Nadaljnih pet ali šest dni bi porabili za praznike, kot sem že omenil.

"Ta načrt za šestdnevni teden je dober zato, ker se more delo razvrščati tako, da bo vsak delavec delal štiri dni v tednu po šest ur na dan, ali 24 ur na teden, ter dva dni počival. To je edina remedura za iztrebljenje bolj in bolj naravnajoče brezposelnosti. Za sedaj bi ta aranžma zadostovala v toliko, da bi se vsem delovnim ljudem dalo pozicijo. Ko pa bi se v dogledni bodočnosti zaznalo, da so izboljšani produktivni stroji zopet privedli v nadprodukcijo, pa se bi spet sorazmerno znižalo delovni čas. Vsak človek pa mora imeti pozicijo in z njо stalne dohode, da bo vsaka hiša imela vse kar potrebuje za dostopno življenje in za ugleden prostor v skupini družbi."

Cikla: "Imenito! Toda svet naščina nerad sprejemata tako radikalne spremembe. Upoštevati moramo silno stagnacijo za sprejemajnivih med vsemi narodi, v čemur niti Evropa in Amerika nista izvzeti."

Mary: "To je res, ampak začeti se enkrat mora. Vsaka reč se uveljavlja med ljudstvom, če je res pomembna in da ima za seboj dovolj energije in volje za delo. Analiza koledarja mi dopaže, ker je tako enostavna."

John: "Baš mi je prišlo na misel, da sem pred kratkim videl v »največjem časopisu sveta« sliko delavca, sedetega na klopi v parku, kjer je spal in sanjal o nebesih brezposebnega delavca, ki so no mnenju tega kartunista garanje za nizko plačo. Čas je že, da se svet uredi tako, da bo človek, ki hoče delati, lahko delal ne dobi se imovini norčevali iz njega kot da so to zanj nebesa, aka mu dajo pravilno garanti za sramotno majhno plačo. In če se čas in delo uredi po Jakovem sistemu, bodo take slike po vsem svetu odpadle iz družbe."

Jože: "Take slike so norčevanje iz delavstva! Ljudstvo si mora urediti razmerek tako, da bo vsak imel službo in zadostne dohode, da bo svoje poštene preživljal. Delovni čas pa naj se stopnjema skrajša sporadično in z izpolnitvijo proizvajajočih strojev, ki bodo itak v kratki dobi prevzeli praktično vse težje fizično delo, človek jih bo samo vodil in nadziral par ur dnevno, ostali čas pa porabil v razvedrilju in zabavo . . ."

Andrej (skeptično): "Vsi veste, da nisem cerkevjan, ampak človek, ki vedno hoče stati na trdnih tleh. Je že dobro sanjarenje in ugebjanje, kaj bo in kaj ne bo v bodočnosti; toda konservativna, srečina pot je že vedno najboljša. Vprašam vas, kaj bodo porekles verske sekte, če jim na način zmešate datume godin in svetniki?

Jaka: "Deloma ima prav, kajti ravno v glavi je revolucija najtežja. Priznam, da bo s prvega slo boj s težavo; toda šlo bo! Poznate zgodbino in veste, da so se ljudstvu vse novotvarji takoreč vsilile. Celo takoliško vero so vsili našim paganskim pradedom z mečem, das je, kot trdi, edinoživljavna . . . Sploh pa se tudi razburjati zaradi novega koledarja. Praznike, ki »idejo zdaj na gotovo

Jože: "Ker toliko govorite o decimalih, mi je prišlo na misel, da bi ne bilo napačno, če se uvede razdelitev dneva na deset, deset, deset itd. Mislim namreč takole: Dan naj bi imel 10 decimalov, 100, 1000 minut, 10,000 sekund, in 100,000 trehukov. Na podlagi tega sistema bi človek lahko izračunal svojo starost v trenutkih s par potezami, medtem ko je že nekaj dela da izračunate svojo starost v sekundah po sedanjem načinu."

Jaka: "Briljantna ideja! Toda bo bila najbrž prevelika doza za naš bolni sistem, kajti vseh tu pri-

Anna P. Krasna

Blizu trideset sotrudnikov in drugih prispevateljev je zastopanih in težiških, med njimi dve ameriški rojakinja, namreč Katka Zupančič in Anna P. Krasna. O slednji je nekaj pripomnil na tej strani, in o katerih na strani 13.

Ivan Molek je sotrudnik prvomajskemu Proletarju 25 let. Anton Slabe, Louis Beniger in Anton Garden so istotaki znanici čitalcem prvomajskih časopisov. Vsi trije so časniški delavci, člani "Prosvetine" uredništva. Ivan Jontež je prispevajel v prvomajskem Proletarju ter v Amer. druž. koledarje nekaj let. Bil je v Kanadi, pozneje pa se je preselil v to delo. Naseljeniška oblast ni zadovoljna z njegovim načinom prihoda, zato bo odpotoval v stari kraj. Njegov namen je, da se vrne z dovoljenjem sitnega in strogega naseljeniškega urada, kadar mogoče. Vsekakor upamo, da ostane nad sotrudnik v vsakem slučaju.

Ako bi Joško Ovenc ne imel nobenega spisa in težiških, bi bilo nekaj narobe z njim, ali pa s Proletarcem. Opisuje poseb pri Perušku. Jacob Zupančič je podal v prevodu odločitev iz najnovejšega Upton Sinclairjevega romana. Tony Zaitz je v prvomajskem Proletarju prvič zastopan. Je aktiven v našem gibanju, po poklicu rudar. Živi v Forest Cityju, Pa. Frank S. Tauchan je old-timer med sotrudnik. Tone Podgorčan je psevdonim znanega prispevatelja. Frank Novak, dolgoleten časnik, prispevuje, kako je pri njih. Razen teh je več del od starokrajskih prispevateljev. V angleškem delu so prispevki D. J. Lotricha, ki je eden naših najmarljivejših sotrudnikov. Dobro se razvijajo tudi Herman Rugel, John Rak, A. Grum in več drugih, ki dopisujejo v regularne izdaje Proletarja.

Anna P. Krasna je sotrudnica Proletarja in Ameriške družinskega koledarja že par let. Piše novele, pesmi in članke tudi v druge slovenske delavške liste. Uveljavila je se tudi kot govorica. Je prva Slovenka v Ameriki, ki jo vabijo na shode in predavanja v razne naselbine. Nastopa v slovenskem in angleškem jeziku. Živi na Parkhillu pri Johnstownu v Pensylvaniji. Dom je v Vipavski dolini. Prišla je v Ameriko po vojni. Je aktivna v socialističnem klubu št. 5 ter dobra pomoč dramskemu odseku in pevskemu zboru. Njen soprog Adolf je rudar ter tajnik klubu št. 5, kateri je s svojimi odseki eden najaktivnejših v Pensylvaniji.

Izobrazbo si je pridobila z lastnimi prizadevanji, to je, brez pomoči višjih šol, katerih ni imela priliko obiskovati. Imela pa je učni tečaj v angleščini. — V tej številki na 8. strani ima članek o delavski ženi in njeni izobrazbi.

Zelo se zanima za aktivnosti naše mladine ter dopisuje vseledi tega tudi v angleških delovnih prispevateljih. Na 9. strani ima angleški članek, v katerem obravnava zanimanje, odnosno nezanimanje mladine za življenske probleme, ki jih ima svet pred seboj.

"Za novi koledar je priporočen več sugestij, izmed katerih se amata še najbolj prikladan sledi načrt: Leto se razdeli v deset mesecov po šestinštresti dnevi, skupaj 360 dni;

ostalih pet dni pa se razdeli na vsaka

PRVI SLOVENSKI DOM V KANADI

Poslopje tu na sliki je prva slovenska dvorana v Kanadi. Lastuje ga družina SNPJ. v New Waterfordu C. B., Nova Scotia.

datume, se enostavno prenese na in z novim koledarjem, čeprav bo mesečna številka dneva drugačna. Nekaj let bi seveda rabili oba koledarja na skupni tabeli, in s časoma bi se popolnoma privadili na novi sistem, ki bo za vse panoge življenja veliko bolj prikladen kot pa je sedanj ledar. Svojim sestavnikom v skupini družbe.

poročenih novotvarj bi najbrž ne mogel prebitati naenkrat. Skoti pa prav nič ne, če imamo to reč v programu, in jo skušamo vpljetati kakor hitro se bo nudila prilika.

"Danes naj povev še eno, svojo idejo za uredbi ekonomskega reda, da bo brezposelnost, nadprodukcija in revčino v sistem posodobljena in vredna vsega delavca.

Metka: "Čitala sem, da imajo v Uniji novi koledar, ki pa je nekoliko drugačen kot ga predpisuje načrt, katerega namreč nima točno imena. (Ostali pet, oziroma šest, so bo porabili za splošne praznike. Na te dnevi lahko spravimo vse godove in verske praznike, ter pustimo vse druge dneve uradnega leta za pravilno funkcijo družbe in njenega ekonomskega poslovanja.) En mesec izmed desetih let, na katerih je imela leto 360 uradnih dñi, bo imala 360 uradnih dñi. (Ostali pet, oziroma šest, so bo porabili za splošne praznike. Na te dnevi lahko spravimo vse godove in verske praznike, ter pustimo vse druge dneve uradnega leta za pravilno funkcijo družbe in njenega ekonomskega poslovanja.) En mesec izmed desetih let, na katerih je imela leto 360 uradnih dñi, bo imala 360 uradnih dñi. (Ostali pet, oziroma šest, so bo porabili za splošne praznike. Na te dnevi lahko spravimo vse godove in verske praznike, ter pustimo vse druge dneve uradnega leta za pravilno funkcijo družbe in njenega ekonomskega poslovanja.) En mesec izmed desetih let, na katerih je imela leto 360 uradnih dñi, bo imala 360 uradnih dñi. (Ostali pet, oziroma šest, so bo porabili za splošne praznike. Na te dnevi lahko spravimo vse godove in verske praznike, ter pustimo vse druge dneve uradnega leta za pravilno funkcijo družbe in njenega ekonomskega poslovanja.) En mesec izmed desetih let, na katerih je imela leto 360 uradnih dñi, bo imala 360 uradnih dñi. (Ostali pet, oziroma šest, so bo porabili za splošne praznike. Na te dnevi lahko spravimo vse godove in verske praznike, ter pustimo vse druge dneve uradnega leta za pravilno funkcijo družbe in njenega ekonomskega poslovanja.) En mesec izmed desetih let, na katerih je imela leto 360 uradnih dñi, bo imala 360 uradnih dñi. (Ostali pet, oziroma šest, so bo porabili za splošne praznike. Na te dnevi lahko spravimo vse godove in verske praznike, ter pustimo vse druge dneve uradnega leta za pravilno funkcijo družbe in njenega ekonomskega poslovanja.) En mesec izmed desetih let, na katerih je imela leto 360 uradnih dñi, bo imala 360 uradnih dñi. (Ostali pet, oziroma šest, so bo porabili za splošne praznike. Na te dnevi lahko spravimo vse godove in verske praznike, ter pustimo vse druge dneve uradnega leta za pravilno funkcijo družbe in njenega ekonomskega poslovanja.) En mesec izmed desetih let, na katerih je imela leto 360 uradnih dñi, bo imala 360 uradnih dñi. (Ostali pet, oziroma šest, so bo porabili za splošne praznike. Na te dnevi lahko spravimo vse godove in verske praznike, ter pustimo vse druge dneve uradnega leta za pravilno funkcijo družbe in njenega ekonomskega poslovanja.) En mesec izmed desetih let, na katerih je imela leto 360 uradnih dñi, bo imala 360 uradnih dñi. (Ostali pet, oziroma šest, so bo porabili za splošne praznike. Na te dnevi lahko spravimo vse godove in verske praznike, ter pustimo vse druge dneve uradnega leta za pravilno funkcijo družbe in njenega ekonomskega poslovanja.) En mesec izmed desetih let, na katerih je imela leto 360 uradnih dñi, bo im

Kdaj se predrami?

Tone Podgoričan: Tragedija napredka

V naših časih se mnogokrat čuje vzdihovanje, da mogočni napredki na industrijskem polju, ki ga beleži zgodovina novejše dobe, ne more osrečiti človeštva, da sicer koristi nekatemer posameznikom ali tudi posameznim narodom, med tem ko drugim in človeštvu v splošnem sploh škoduje ter mu pripravlja pogubo. Nekateri celo želijo, da bi se človeštvo povrnilo nazaj v primitivnejše življenje, češ, da bi potem bilo srečnejše. Ti se vedno motijo, kajti tudi davnin prednenci, ki niti sanjali niso, da bodo nekoč stroji opravili večino fizičnega dela, ki so ga oni opravljali sami in dostikrat morali napravi vse svoje telesne sile, niso bili zadovoljni z obstoječimi razmerami ter jih skušali izboljšati. Nekaj gremo še tako naprej nazaj v zgodovino minulih stoletij in tisočletij, povsod bomo naleteli na nezadovoljnost, vzdihovanje in prekljanje za izboljšanje živilenskih razmer v vseh ozirih. Človek je zmerom skušal najti način, kako se iznenabiti težkega fizičnega dela ter na ta način olajšati svoje življenje. Najprvo je udomčil živali, da so opravljale delo zanj, potem si je našel sužnjev, da so delali mesto njega, nato se je prijel feodalizem in tlačanstvo, dokler ni končno iznašel stroja, ki je imel ceneje in hitreje opravljati naporna fizična dela, ki jih je dotlej moral opravljati človek sam. To, začetek strojne dobe, bi moral pomeniti začetek nove, srečnejše dobe za človeštvo, dobe, v kateri bi moralno biti življenje ljudi lažje in znosnejše, kar je bilo življenje ljudi pred to dobo, zgodilo pa se je baš nasprotno: začetek strojne dobe pomeni za človeštvo začetek mezdnejšega suženjstva, krateno in teptanje najelementarnejših človeških pravic, dobe brezprimerne izkorisťevanja in izognavanja celih ljudskih moš na nekaterih posameznikih, ki jih imenujemo kapitaliste. Človeštvo je priselo izpod dežja pod kap.

Ali je temu vzrok napredek? Stroji, ki jih je izumil človek, da prevzamejo težko fizično delo namesto njega? Ali so stroji krivi, da se človeštvo danes nahaja v silni krizi, ki nima primere v zgodovini človeštva?

Kriv je človek sam. Zakaj? Zato, ker se je trudil predvsem za napredek na strojnem polju, na miselnih

Joseph Snay

Joseph Snay je agitator Proletarca, ki se je za to delo posebno zavzel. Je vztrajen, vjuden v nastopu, argumentira preprčevalno, porablja svoj humor, katerega mu ne manjka, in žanje uspeha. Proletarca je zelo razširil celo v takih naselbinah, v katerih prej ni imel skoraj nikake cirkulacije.

Kedarkoli utegne, pa gre na agitacijo. Ako mu v tovarni sporoča: ta teden bomo delali samo tri dni, porabi ostale štiri dni za pridobivanje narodnikov Proletarca in za JSZ.

Živi v Bridgeportu, O. Ime ženo in otroki. Če ne bi imel v družini razumevanja, ne bi mogel biti tako učen agitator. Obiskal je večkrat že vse naselbine v vzhodnem Ohio in mnoge v Pensylvaniji. Pridobil je Proletarce več sto novih narodnikov in obenem skribi, da narodno obnavljajo. Skupno z temi je postal v dveh letih že bližu TISOČ NAROČNIN.

Je tudi tajnik kluba št. 11, aktiven v klubovem dramskem odseku in poveljskem zboru, govoril na sejnah klubov ter na shodi, in sodeloval je večkrat pri ustavljajujočem socialističnih klubov. Na prošnjem zboru JSZ, je imel referat o agitaciji za delavski tisk.

ANTON VIČIĆ V WISCONSINU.

V naselbinah v Wisconsinu je na agitaciji za Proletarca in JSZ s. Anton Vičič. Člane zveze in prijatelje lista prosimo, da mu po možnosti pomagajo pri tem delu.

Tone Seliškar: Rudarsko mesto

SOLNČNO jutro in viharen večer in sladka noč in žalostni dan, ko smo ločili od sem se v svetlobi sveta. Poje in hrope železno dvigalo in stroji v izhodu delijo nas vse, ki smo eno, v neštetu ljudi.

Odprte gore — pod njimi je mesto, življenje — in cesta, mejnik, visoko obzidje, straža in znamenje, luč in svetilnik dvojih svetov. Crno in belo, dve duši nas vseh, ki smo eno od početka vekov.

Palače in bajte! Svetloba in senca! Svilene oči za kristalnimi okni, otekli trepalnice pod mrzlim obzidjem — toda jaz vem: Je žalost na levi, je žalost na desni, bolečina ob rojstvu in smrt vsepoval. Vsi eno! ... Le cesta, mejnik gre v nas in nas žre. Večna enota iz človeka v dva: Sila in suženj! Palače in bajte!

Na mejnem obzidju, na stolpu vihajoč — kakor prapor na jamborih morskih piratov: Mrtvačka glava v črnem dnu.

Anna P. Krasna: PROLETARCI!

(Posvečeno delu.)

Nas je milijone, mi smo človeštvo. Mi ustvarjam čuda, presnavljamo svet. Naš znoj rosi polja in rudo pod njimi, ikropi po kolesiu in po tovarniških tleh. Mi usmerjam pota vodovjem silnim in k pokoričini ukrocimo divje zveri; mostove gigantske čez veletoke gradimo in sekamo skalovje mogočnih gora — njih osrčja predremo in tir položimo, da hiti voz železni v daljave sveta. Mesta prelepa po zemlji gradimo in ladje ponosne, ki po morjih brže. Zrakoplove, kot ptice po zraku letete, zgradite so žuljave naše roke! Mi cvetje in drevo po parkih gojimo, vse vrtove razkošne, naš znoj rosi; ves kinč, ves sijaj, ki palade krasiti, smo ustvarili in tjakaj postavili — mi! Z razumom in delom mi lepišamo svet, in ustvarjam čuda, neštetno krasot.

Mary Fradel.

A mi proletarci pa v bornih seliščih, često v pomanjkanju in bedi živimo, in četudi zgradili smo tisoč palač, razkošnih in topnih, mraz trpimo ... Čemu, proletarci, tedaj naš trud, naš znoj? Za skorjo kruha? Za streho borne? Mar je to vse, kar privočimo sebi? Kdo pa bogastvo uživa, kdo jemlje nam strd in se nam smeje, ko davi nas lakota, smrt? ... Ha! Troti brezdelni na panjih sedijo, s strdo naših žuljev se brezskrbno gostijo! In mi milijoni molčimo, ha! mi se peščico trotov bojimo! Mi, ki ne straši nas silno vodovje, mi, ki ne ustavlja nam poti gorovje; mi, ki ukrocamo divje zveri — pred troti molčimo, kot da smo brez moći! A dan pride, ko ne bomo molčali, ko bomo mi lastno si usodo kovali — — — — — Saj nas je milijone, mi smo človeštvo, mi ustvarjam čuda in presnavljamo svet!!

mobilov pa je bilo 48. Drugih vozil je bilo prijavljenih 12, odpovedano 1.

Izboljšani predmetov je bilo prijavljenih 550, v skupni vrednosti 198,000 Din. Najdenih predmetov je bilo prijavljenih 453 v skupni vrednosti 112,523 Din. Najdenih predmetov je bilo vrnjenih lastnikom v skupni vrednosti 40,516 Din.

Poslovanje zglaševalnega urada — Za bivanje v policijskem okolišu je bilo prijavljenih 83,500 ljudi. Denarnih zavodov je bilo v Ljubljani 73, obrtnikov, gostilniških in kavarniških obratovalnic ter raznih drugih sorodnih zasebnih podjetij in zavodov 4039. Od teh je med letom prirastlo 60. Naslovov je bilo izdanih 27,000, od teh zasebnih strankam 9000 in raznim uradom 18,000.

Tujski promet — Tujcev je bilo v Ljubljani prijavljenih 55,791, od teh iz Slovenije 24,552, iz Zagreba 3744, iz ostale Hrvatske 3049, iz Beograda 1417, iz ostalih krajev kraljevine 4462, iz Češkoslovaške 1926, iz Rusije 128, iz Avstrije 5734, iz Nemčije 3379, iz Ogrske 515, iz Italije 2960, iz ostale Evrope 1187, iz Amerike 43, in iz drugih delov sveta 74, 92, počasno 20.

Iz policijske statistike tudi posnemamo, da je bilo lani v Ljubljani nanovo prijavljenih 195 osebnih avtomobilov, tovornih 77, sanitarnih 1, avto-omnibusov 7, odjavljenih avto-skupaj torej 55,791.

KATKA ZUPANČIČ

Katka Zupančič je znana literarna delavka. Je storučnica Ameriškega družinskega koledarja ter pravomajskoga Proletarca. Snov za svoje povesti in pesmi zajema iz proletarskih plasti. Doma je iz Belokrajine. V starem kraju je bila učiteljica. V Ameriko je prišla po vojni za svojim soprogom Jakobom, ki je v Chicagu poštni uradnik. Katka piše lepo knjižno slovenščino. Njen slog v pesmih in črticah ni samo lep, da ga človečita z užitkom, nego tudi zelo izrazit.

Predavanje v Latrobu, Pa.

V četrtek 7. maja ob 8. zvečer bo predaval v Italijanskem dvorcu na Alexandria St. dr. Wm. Van Essen iz Pittsburgha o temi, "Ali so socialisti sposobni, kadar dobe upravo, krištilli ljudstvu?" V potrditev vprašanja bo kazal na platnu slike mesta Dunaj in njegovih ustanov, ki jih je zgradila socialistična uprava. Tukajšnji rojaki in ravno tako iz okoliških naselbin so vabilni na to predavanje. Izpopolnjuje svoje obzorce! — Vstopina na predavanje s slikami je 25c.

Mary Fradel.

Tel. Canal 5777

William B. Laurich
slovenski odvetnik

URADI:
189 W. Madison St.
2214 S. Lincoln St.
CHICAGO, ILL.

Kukman Bros.

Grocerija in mesnica.

Sveže in suho meso klobase, perutnina, fina ajdova moka itd.

vedno v zalogi.

Se priporočamo.

1901 W. 22nd St., Chicago, Ill.

Tel. Canal 0572.

JOE KUKMAN

Prvovrstna grocerija in mesnica.

Solečje, domače klobase, ajdova moka.

Na drobno in debelo.

Se priporoča.

1837 W. 22nd St., Chicago, Ill.

Tel. Canal 5634.

Prvomajski pozdrav slovenskim delavcem!

LEBER — JEWELER

3817 W. 26th Street
CHICAGO, ILL.

6504 W. 22nd Street
BERWYN, ILL.

Zakonost dela in dobro postrežbo kličite

CANAL 3500

Skušnja vas bo prepričala da je

PILSEN LAUNDRY CO.

Najboljša slovenska pralnica v tem mestu.
1158 W. 18th St. Chicago, Ill.

Na domu Rockwell 8740

LOUIS J. ZEFAN

prvi in edini

SLOVENSKI POGREBNI ZAVOD

Se priporoča rojakinom v Chicagi in okolicu. Avtomobili in privatna ambulanca za vse slučaje.

Na razpolago tudi kapela.

1941 West 22nd Street

Chicago, Ill.

C. S. P. S. HALL

Joseph Červeny, oskrbnik.

SE PRIPOROČA SLOVENCEM.

Dvorane na razpolago za igre, veselice, bankete itd. Prvovrstni oder z moderno opremo. Klub št. 1 ima svoje predstave v tej dvorani.

1126 West 18th Street

Tel. Canal 6250.

Chicago, Ill.

FRANK FLORJANCICH

TRGOVINA Z ŽELEZNINO.

Zaloga barv, šip za okna, potrebščin za dom, gnojil za vrtove, semen itd.

Prvovrstno blago. Zmerne cene.

40 N. Harlem Ave.

Riverside, Ill.

Med 32nd St. in C. B. Q. postajo.

Tel. Riverside 2376.

Tenth Street Pharmacy

Zdravila, tobak, sodavica, revije, sladice in toaletne potrebščine. — Se priporočamo.

124—10th St., No. Chicago, Ill.

Tel. No. Chicago 4959.

GOODMAN ELECTRIC

Max Goodman, lastnik

Električne naprave vseh vrst.

Delo jamčeno.

622 Tenth St., Waukegan, Ill.

Tel. Majestic 2975

James J. Lyons

KLOBUČAR.

Zaloga moških in deških modnih potrebščin.

1850 Blue Island Ave.,

CHICAGO, ILL.

James Ptaszek

LIBERTY

MEAT MARKET

Sveže in prekajeno meso in perutnina vedno v zalogi.

<p

Our Youth in the Battle for Progress

By Donald J. Lotrich

The progress of our movement, among the younger Jugoslavs in this country, has shown a marked improvement during the past year. There is not the slightest doubt that a great portion of it can be attributed to the present deplorable conditions. Yet, that is not true in its entirety. Apparently our young men and women have utilized their ability to greater advantage. Their efforts have been consistent and their practices surprisingly well conducted to assure an ever increasing following. They have delved into the problems of the working class like veterans and never evaded the true issues. Indeed not, the issues were met competently and squarely. Injurious attacks were repelled successfully, on more than one occasion, with polite explanations of facts and evidence thereby bringing the message of our cause to an immense audience.

Our young leaders so convincingly and completely outclassed and outpointed the followers of the Capitalist order, in two recent controversies, so that if they had done nothing else, that alone would stand out as a brilliant achievement. But we also know that our folks were most active in the fulfillment of their community programs. We know that interesting educational plays and dramas had been staged by them. That they participated in the appearances of various musical societies, recitations and speechmaking. Yes, the "nucleus" of the progressive forward looking youth element among the Jugoslavs of this country is found right in our midst.

It is due entirely to the Socialists and Progressives that unemployment insurance bills embodying the greatest consideration for the workingman, his wife, and his family, have been presented, introduced, defended and debated in various State Legislatures. This "nucleus" of ours asserted itself into the struggle to arouse the sentiment of the laboring class for these measures. That unemployment insurance is desirable, no worker will deny. That it is necessary, the "present chaos" is sufficient proof. That it is just, is depicted from the comparison of mankind and machinery and equipment. And just as our "nucleus" has advocated and propagated unemployment insurance this "nucleus" has just as strenuously urged other social changes. Our youth in Michigan were the only Jugoslav youth to come out openly against capital punishment. It was abolished. Our youth in Wisconsin were the only Jugoslav youth to openly advocate public ownership and distribution of power. Such a bill was approved by the Legislature. Our leaders in Pennsylvania were the only Jugoslav youngsters that dared to openly attack Pennsylvania's "iron police" the "Cossacks", and the "iron police" were done away with. Ours are the only young Jugoslavs who have been active in urging the passage of the unemployment insurance bill in Illinois. All of these social changes will benefit the entire working class. We are justified in classifying our youthful leaders as the backbone of the organized Jugoslav workers.

It is not an easy matter to forsake old traditions, to join a new order and then viciously attack and condemn the capitalist system. It is much easier to be agreeable with the old

society, because all your friends are there and your relations would not become strained. But once our young members thoroughly understand the cause of Socialism, and the goal for which we strive they will understand that they are performing their greatest job for mankind. They will then exert every effort to recruit others for their cause and when the day approaches to sweep Socialism into power the greatest satisfaction will be theirs.

We must understand that capitalism is stubborn. While we gather our forces capitalism is not asleep. They too unite reactionary minds to fight and prolong the life of capitalism. Excessive profits, graft and the other spoils of their system are tempting inducements. Don't they operate the City, State and Federal governments? Don't they pad payrolls? Don't they frame on innocent men and women to extoll money? Don't they share in the profits of the booze ring, vice resorts, gambling and other rackets? Don't they steal on public contracts? And where does all that money go? To keep the crooks and grafters in power so Capitalism can exploit the workers.

Yes, we have such people among our own nationals too. We cannot and do not blame the poor suffering individuals who do not know better, but we do blame those who urge and mislead our people to devote their time and efforts against the cause of the workers, for we know that such leaders look not to bring their klan from these repeated miseries but merely for what might be in the spoils for them. Beware, you ill-gotten irresponsible leaders!

When the workers learn of your treachery and trickery they will rise in their wrath and cast you to seclusion, forever. You will deserve nothing better. Knowingly, you deliver your klan to the "Kingdom of Gold" for greater exploitation. Knowingly, you betray your klan to the "Prince of Graft" for greater plunders. Knowingly, the "Duke of Rackets", over your sanction, bleeds the life of your klan. Yes, you permit it. More than that. You lead your klan to "scrap and squabble" with those who do not adhere to your tactics. You want confusion, illiteracy and dissension. You prosper from all this but you had better annex your piles now because the workingman is becoming saner and wiser everyday and the young generation is going to supplant you with a new order. They will displace your dogma with honesty, righteousness and decency.

Young folks, a whole lot is expected of you. Much depends upon whether you will be able to shoulder the burdens and maintain the militant spirit and discipline that is so essential to a unified organization. You will—you must. Because capitalism and the reactionary leaders are so imbedded in their aim to destroy you and the working class movement, you must formulate an incorrigible "nucleus" to repel every and all onslaughts. Because some of our opponents are striving to batter down the morale of our people we must counter their acts, with efficient educational work. We must discredit their unjust aims and purposes. We must continue pounding away at the demand of a better life for the producer and we must never let up until we have succeeded in all our attainments.

Here we are, on May Day 1931. A gloomy outlook for the

A SIGN OF THE TIMES

workers; capital in U. S. A. as secure as ever; the abdication of another king; the positive success of the Russian Five Year Plan; other governmental reversals. All of these have an important bearing on every one of us and our future. You look at the monstrous world and it seems so big and brutal. And yet when we are perched on top of our justifiable demands the relationship brings us to such an important position so as to make us feel decidedly intimate and commendable. Our thoughts are not undefined and secluded. Not at all. They have been ex-

pressed openly and freely, without any reservations. And youth is looked upon to master and control this monstrous and brutal world. Everywhere the indicator points to youth, especially do the elderly gentlemen stress the theory of youth. Every hope is placed in you—youth. The elder folks, yes, they are still with us and will remain. But the bulk of the burden is being placed in your hands.

There is not the slightest reason why our youth should not accept the tasks and battle the challenge of the forces of might

even with all the odds against us. Our young folks are doing that. We must not lose any time to build this "nucleus" into a powerful machine which will organize and deliver the young Jugoslavs into the ranks of Socialism. We must take advantage of every opportunity to speak and write for our cause. We must continue even to a greater extent to participate in plays, programs, debates and discussions. We must be equal to the task. They will strive to put an early finish to the aristocrats who have made life so miserable for the workers.

nothing should stop us from recording an overwhelming increase in activity and membership for which we all can be jubilant on our next May Day. Once you get going nothing can suppress you, so let us make the interval between May Day 1931 and May Day 1932 the most outstanding in the history of our Federation. The revival has been started. The young have been enlisted. They will be equal to the task. They will strive to put an early finish to the aristocrats who have made life so miserable for the workers.

This Post-war Generation and Our Time

Will it be Able to Find a Way Out?

By Anna P. Krasna

WHEN I watch the young people of today in the dance halls, at the football games, on the street, going to school, etc., I often stop to think: What may we expect from this post-war generation? Will the youth learn anything from the experience of these hard times? Then I look back into the days when another young generation "danced" to the tune of buzzing bullets, shrapnel, and other death carrying war instruments. Another question arises in my thought: What has that generation learned from the sad experience? The present crisis the world over answers: NOTHING!

Our so-called civilized world is all set up for "the next war" as soon as the time is ripe for

and the time is ripening rapidly. War causes are developing fast. Some see a remedy in that: plenty of work, no unemployment. No, especially not for young people, for they will be needed in the trenches and elsewhere where the monster, war, may call them. The inventors of war "horrors" have been very thoughtful, we are told, and as a result the cultured people too may be killed in that "next war" — in the real war and at home.

This would, of course, reduce the population greatly, and those who may survive will not have unemployment for awhile. But you and I wish to live, and the best way to assure our living is to try and prevent war, by

abolishing the causes of war. education, they are forced to depend on their parents for support, instead of being able to make a living for themselves and help their parents, who sacrificed so much in order to insure their children a better future. All this because there is an overproduction of boys and girls who were educated with hopes that they might acquire "white collar jobs".

Unfortunately, this post-war generation, brought up on the illusions of individual chances of success, finds now that everyone cannot succeed under the system that requires hundreds, sometimes, thousands of failures to make one individual really successful. Among those marked "unsuccessful" are found plain, common laborers,

How Long Will Young Generation Remain Indifferent to its own Future

skilled workers, brilliant students, in short, clever and dumb people, educated and uneducated. And the successful individual does not need to be actually gifted, for it does not take much intelligence nor knowledge to get the herd into the old stall. But try to get it into a new one; it will resist until it finds that the new stall is really better and more comfortable.

In the eyes of capitalists, we are not considered much more than a "common herd", and the younger the herd, the more they try to keep on the old tracks that lead into their profit yielding old stalls of modern slavery. This post-war generation is being led blindly towards inevitable distress, which may prove even worse than predicted by the farsighted or radical economists.

How long, then, can this young generation remain indifferent as to its own future? If it chooses to, until it dies from starvation amid the great surplus of food and abundance of wealth which was gathered together by the workmen of the world, but which is owned by a handful of "successful" capitalists because the workers, the majority of them, are still saturated with the humble sense of their fore-fathers who slaved under the feudal system and kissed the hand that twirled the horse-whip over their backs.

It is expected, however, that the young generation, having so many opportunities to better their lives, will in due time respond to the call of those who are eager to help the youth construct a new system that will mean a real prosperity of all people. We are hoping that the youth, seeing the future holds nothing but misery in store for them, or perhaps a chance to die of heroic death for the international speculators and exploiters, shall demand the right to live as comfortably as the modern technical improvements permit. If vigorously demanded, the national wealth will, as it always should, belong to the masses who are creating it,—to the workers of the world!

This post-war generation can bring about the realization of many hopes that the laboring class is harboring, but is not yet able to come afrown and demand justice. This generation can bring about peace by denouncing war and its propagators. By refusing to serve any army, by demanding complete disarmament of all countries.

Finally, this post-war generation can live in comfort and luxury not known to any previous generation, because the modern knowledge is steadily finding new ways to increase our wealth. But if the civilized nations continue to improve only technically, then all this wealth will be of little use to anyone save the rich class. Unless people soon realize the need of strong labor organizations which shall protect their rights as human beings, new wars will burst forth and destroy the wealth that might have been enjoyed by millions of people in peace and contentment.

Perhaps the young folks may think that we are expecting too much from them by asking them to join the groups of those who believe in equality for all. Yet if they consider that they still have the best of their lives to live, they will not think it boresome to combine their youthful pleasures with some serious thinking about their future. You will have everything, if you will work for it, but you are greatly mistaken if you think that it shall be brought to you on a golden plate.

What is Socialism

Socialism is Democracy in industry—it is industrial democracy. It is ownership, control and operation of finance, production and distribution by the workers and for the workers, or real producers.

As the great movement for political liberty culminated a century and a half ago in the French and American revolutions, so today the Socialist movement is the world wide movement for industrial liberty and democracy. It is a movement to establish the worker or real producer as a citizen with elective rights in the control and operation of industry.

The world is steadily evolving to Socialism through the growth of public ownership, the establishment and combination of real co-operatives, and through all real gains of the workers in industry and in the political field. It will come peacefully, constructively and legally this way, if the masters of the industrial system do not lawlessly attempt to block it. If its peaceful evolution is lawlessly blocked, it will come anyway.

The Socialist Party represents the attempt to bring Socialism by peaceful, constructive means and to suppress lawless attempts against progress. The first step in the program of the Socialist Party is to educate until education and the logic of events create a majority that desire Socialism. The second step is for that majority to vote itself into possession of the government. The third step is for that majority to use its governmental power to establish the public and co-operative ownership and operation of industry.

The purpose of Socialism is to establish the liberty and sovereignty of the individual; establish a condition for the free and untrammeled development of the individual; abolish poverty; create universal plenty; place education and culture and the enjoyment of science and art within the reach of everyone; recreate the whole human race on a higher plane of unity, civilization and happiness. Release man from the brute struggle for existence to a higher sphere and realize his divine possibilities.

The March of Youth

By John Rak

Does modern Youth realize the importance of the Labor Movement? To this question the Yugoslav Socialist Federation at its last congress devoted a lot of time and study. As with all organizations, Youth and how to prepare them to carry on their work has become a serious problem. A resolution at this congress was adopted in accordance of which English speaking divisions of local branches could be formed. Since its adoption, five such branches have been organized in the different states where a considerable number of our nationals live.

The first young group to organize were the youngsters of Milwaukee, followed by the Youth of Detroit and Johnstown. Next in order was Cleveland and then Chicago. Each of these English Divisions works effectively with its senior branch and have shown splendid results for our movement.

Today it is Youth's problem, as well as that of the aged workers, as to what shall become of them when they no longer are able to provide and take care of themselves. With new inventions of labor-saving machinery continuously displacing men in industries, with low wages and long hours staring them in the face, and poverty and inhuman working conditions imposed upon them, the future looks none too bright. Yet we live amid plenty, in a period of life that could be a paradise for the masses had the distribution of goods and the industrial machine been utilized for our own benefit. These are reasons enough to cause us to roll up our sleeves and advance such projects as would provide economic security, jobs, old age pensions, in all, a better life to which we all are rightfully entitled.

Under the present private profit system, the younger generation must see the importance why a strong Labor Movement is necessary. The Labor Movement is pressing its demands for better conditions, but the government is hardly doing anything to relieve workers of their hardships.

Greetings to
"PROLETAREC"
and world's builders —
the workers
FOR MAY DAY 1931

Pioneer Lodge
No. 559 SNPJ.
Chicago, Ill.

P AND U
BARBECUE
restavracija.
Fina in okusna jedilja
po zmernih cenah.
1726 S. Racine Ave.
CHICAGO, ILL.
Tel. Roosevelt 7919

Labor-Socialist International to the Workers of all Countries!

May Day 1931

On the 1st of May, in the terrible crisis which is shaking capitalism to its foundations, the international proletariat will demonstrate with more determination than ever for its hopes for the future and its immediate demands.

Never before has capitalism so clearly shown its incapacity to assure even a bare living to the masses of workers. Never before were there such huge masses of unemployed, of short-time workers and of those who are starving and desperate. Never before did the necessity of overthrowing the capitalist order of society and establishing Socialism so imperatively appear.

The employers are seeking with incredible impudence to take advantage of the suffering caused by the crisis in order to reduce wages and thereby to intensify the crisis, in which the disproportion between the enormously developed machinery of production and the power of consumption of the masses which falls far short of this is expressed. The Labor and Socialist International and the International Federation of Trade Unions have jointly indicated the methods by which the frightful mass distress can at least be alleviated. They demand that unemployment insurance, which is being attacked by the employers everywhere, shall be maintained intact and introduced in the countries which up to the present have abandoned the victims of the capitalist crisis to their fate. They demand the progressive reduction of high protective tariffs which disorganize the world market and increase unemployment. They demand above all the ratification of the Washington Convention on the Eight-Hour Day and in addition to this a reduction of the hours of labor which would adapt them to technical progress.

On the 1st of May the workers of all countries will demonstrate:—

Against Reduction of Wages!
Against any Reduction of
Unemployment Insurance!

For an Increase in the Purchasing Power of the Masses!
For Adequate Subsistence for
the Victims of Capitalism!
For the Progressive Reduction of Protective Tariffs!

For the Five Day Week!
Workers, Socialists!

The Disarmament Conference, which has been awaited for ten years, has at least been convened for February 1932. This Conference will have to decide between peace and war, between equality in disarmament, which offers security to all, and competition in armaments, which would mean the squandering of billions and the preparation of new catastrophes.

A system that controls both production and distribution and neglects to meet the needs of the people cannot stand and should be abolished. Youth must enrole in the movement that will bring about a co-operative commonwealth. Their place is in the movement that demands the elimination of profit in the production of wealth. It is our mission now to join and uphold the introduction of a newer and higher civilization that is being propagated by the Socialist Party. It is they who will have to carry on the movement and meet the problems confronting the working class in the future. They are the born victims of capitalism; but to free themselves they must organize.

Organization is the call to Youth of the field and industry. Let it organize under the banner of Socialism, in a party representing the interests of the working class and help abolish forever the system of wage slavery and misery and substitute a co-operative commonwealth in its place.

Frank Zbačnik
Krojač, čistilec oblek,
krznař.
Odváža in priváža na dom.
7310 Vincennes Ave.
Chicago, Ill.
Tel. Stewart 1597.

WEST SIDE BINDERY
John Belohlavek, lastník.
Vezba knjig za knjižnice in
posameznike.
Fino delo in zmerne cene.
1445 W. 18th St.,
Chicago, Ill.
Tel. Canal 2891.

mament. Inseparably connected with this task is the defensive struggle against Fascism, which is now carrying on its intrigues behind the hypocritical mask of the friend of peace and the champion of justice in international relations. The British Labor Government has shown that the power of Socialism in the world is the only hope for subduing military madness. Thanks to its efforts a first step towards disarmament has been made. Whether further steps follow depends first and foremost upon the workers.

On the 1st of May the workers of all countries will demonstrate:—

Against Fascism!
Against Reaction!

For Democracy!

For the Unification of the
Proletariat!

For the World-Wide Interna-

tional!

Workers, Socialists!

On July 25th the representatives of the Socialist parties of all countries will assemble in Vienna for the International Socialist Congress. They will work out the strategic plan of the struggle for disarmament and the demands of the working class for lessening the severity of the economic crisis and the suffering created thereby, and grapple with the great problems of the working class struggle and of the defense of democracy. The Congress will demonstrate the earnest determination of the workers of all countries to make in international solidarity the decisions demanded by the times and by the mission of Socialism. The watchwords which will go out from the Congress will be supported in the spirit and enthusiasm which fill our May Day demonstrations:—

Against Capitalist Exploitation!

For the Socialist Order of
Society!

The Bureau of the Labor and
Socialist International.

Jerger in Labor Age.

Washington Views the Present Slums as a "Grave Situation". News note.

A Voice from Detroit

The English Division of club No. 114 JSF., Detroit, is composed mostly of young Slovenes. We have about forty members and our meetings are very interesting.

At the last meeting held April 10, three new members were initiated. Comrade Spenda and Oblock prepared a Bunco party and also refreshments. A good time was enjoyed by every one and many who never played Bunco before were pleased with the game. At our next meeting a debate will take place. The committee for this arrangement has picked a good subject by which many interesting points will be made clear. We have planned to change the regular routine of business so that our meetings may be more interesting. Socials, discussions and lectures, following the regular order of business, will be in our opinion a successful experiment.

The Young Americans SNPJ. lodge will hold their 6th annual picnic on Sunday July 19. Most of the members of the English Division of Club No. 114 JSF also belong to this lodge.

Considerable criticism on the part of certain individuals has arisen through the columns of the English pages of Prosvesha about the writing of Socialist articles. It seems that these dissatisfied members haven't as yet read the SNPJ by-laws as to what kind of articles Prosvesha shall publish. Should they consult the by-laws, it will probably enlighten them that Prosvesha is bound to publish articles which are of benefit to the working class. More such articles can do much to enlighten those who are still buried with the thoughts that some day they will become millionaires by working for thirty cents an hour.

Andrew Grum Jr., Detroit, Mich.

JOHN PETTEK

Prvovrstni čevljari.

Izvršuje vsa v čevljarsko stroko spadajoča dela.

Cene zmerne, postrežba
točna.

2459 S. Avers Ave.
Chicago, Ill.

A Real Bargain In Worthwhile Books!

"DYNAMITE" \$3.50

The Story of Glass Violence in America
By LOUIS ADAMIC

"AMERICA'S WAY OUT" 2.50

A Program for Democracy
By NORMAN THOMAS

"ROMAN HOLIDAY" 2.50

Novel
By UPTON SINCLAIR

Total \$8.50

You May Have All Three for

\$7.00

ORDER FROM

"PROLETAREC"
3639 West 26th St. Chicago, Ill.

We Guarantee Perfect Work and Prompt Service

DRESSES

Plain or Pleated

CLEANED
AND
PRESSED

95c

SPRING COATS

CLEANED AND PRESSED

85c

SUITS or TOPCOATS

CLEANED AND PRESSED

\$25
and up

Any Garment Dyed Any Color and Pressed, \$2.25
ALL DYES GUARANTEED FAST COLORS

Men! See These

SUITS and TOPCOATS

A wide assortment of Styles, Fabrics
and Colors.

PERKO TAILORING CO.

831 W. National Ave.

MILWAUKEE, WIS.

HAN. 2295

Prvomajska manifestacija KLUBA ŠT. 1, JSZ

v petek 1. maja ob 7:30 zvečer,
dvorana SNPJ., 2657 S. Lawndale Ave.

CHICAGO, ILL.

S P O R E D :

- 1.) John Kochevarjev orkester.
- 2.) Govor v slovenskem jeziku, Joško Ovenc.
- 3.) Pevski zbor "Sava".
- 4.) Govor v angleškem jeziku, Arthur D. Gordon.
- 5.) "When a Feller is Out of a Job" deklamira Johnny Rak.
- 6.) Joseph Petek začira na harmoniko.
- 7.) Ah, mister Boss, spisal Ivan Molek, deklamira Anna Hribar.
- 8.) D. J. Lotrich o pomenu mladinskih odsekov klubov JSZ.

DRUGI DEL.

"BLACK HELL"

One Act Drama
by MILES MALLESON

C H A R A C T E R S :

Mr. Gould	JOHN RAK
Mrs. Gould	KATHERINE BEUK
Ethel, a house servant	CHRISTINE MLADIC
Colonel Fane	JACK GROSER
Jean, Harold's sweetheart	ALICE ARTACH
Margery Willis	TERESA BUCHER
Harold, son of Mr. and Mrs. Gould	JOHN KOCHEVAR
Director John Rak.	

Po programu plesna zabava. VSTOPNINA 35c.
Igra John Kochevarjev orkester.

Sidewalks of Detroit

By Herman Rugel

AS I look back over a period of years, I find that it is exactly three years since I came to this fair city in search of employment. This was due to the rapid depletion of coal mines in Kansas. Work was scarce, in fact, it was practically impossible to secure a job.

It is natural for a person to picture in his mind that the next fellow's job is easier, or that people in a different section have a nicer living. I was no exception to this thought.

The picture I had painted in my mind was that the people worked eight hours per day and spent the rest of the time in enjoying life. I supposed that the young men and women spent their idle hours reading in well stocked libraries; took part in singing societies and dramatic clubs, athletic, etc.; that these young people were united in thought and action.

But, after being here for a short time, I found that the Slovene people were widely scattered. They would seldom see one another if it wasn't for the numerous organizations to bind them together. The eight hour-day that I pictured turned out to be at that time, a ten to fifteen-hour-day, including night shifts. I must state, however, that these long shifts have since been discontinued and we are now placed in the ranks of the unemployed.

At that time people were moving quite rapidly from rural communities to larger cities. Detroit was regarded throughout the country, as a good city for the common class of laborers in which to find employment.

As the people settled in this big city the Socialist club and all fraternal organizations began to grow. The Slovene population here more than doubled in a short period. The dues of the Yugoslav Socialist Federation took the lead, and have kept it continuously. They have proved to the people that a strong and unified organization means everything to them.

Club No. 114 has succeeded in organizing an English Division which numbers fifty young Slovene boys and girls in its ranks. We hope that Club No. 115 of the West Side will also work hard to organize the young folks as has been done by Branch No. 114. The financial and moral support given by both clubs to put the English Division on its feet has been wonderful. The co-operation and good will that prevails between them and the English Division can be expressed best by calling it one large family.

The greatest improvement in this organization was made right after the ninth regular convention held in Detroit in the latter part of May 1930. It was here that the Comrades brought up the important issue of getting the youth into our movement. Up to this time little was said and much less done towards enhancing this important aim that has proved so successful and such an important wheel in this machine.

Since the English Division started functioning we have grown slowly and steadily but with certainty. It can be said here that we must keep right on, and add more new members. This holds true for all branches and their English Divisions, not ours alone.

There are still people among our ranks who sincerely believe Socialism cannot prevail, and that the working class might as well give up and be exploited and trodden on forever. They had better be told the short story about the young man who came to a wide river, and instead of taking his time to build a boat or raft to get across safely, he loosened his collar and began to swim across. The result was that the man drowned in the middle of the river.

It is up to the people to make their own political platform.

One that will stand the severest test. Organize, and then start cross the morass of the capitalistic system. But it is of no use to ride across this particular system without a sound organized mass of people, capable of carrying on all executive positions.

The main question that confronts the Socialist Party of America is not getting control. Many people think this to be the most important issue they have to confront. It is not.

We must set up a definite platform with issues concerning power that will suit the majority of the working class. One that will stand up and replace the prevailing Capitalist system, so strong in the United States.

The Capitalist system was not formed and pushed over on us in one day or one year, and it cannot be demolished or overpowered in that length of time. Anyone thinking so, is badly mistaken. There can be no drastic changes made in a rush.

Although the working class, better known as the "common herd," is in the big majority, taking the number into consideration, it is far away from controlling any enterprise. It is altogether different in the European countries. However, I will not deal with other countries. There is plenty to discuss here. When Socialism takes a strong hold in the colleges and universities of America to secure leaders that will be capable of teaching the mass of people and lead them to where they will share the full rights of labor, we will have a strong party. This has been started.

The students in the University of Michigan are publishing a Socialist paper of their own, entitled "The Student Socialist". The Detroit City College has a Labor Course, fully covering Socialism. Other colleges are moving in the same direction. Sometime ago, while Mayor Murphy of Detroit was speaking in the auditorium at the University of Michigan in Ann Arbor, some one hundred or more students had banners above their heads, that bore the following words: "Join the Socialist Party!"

I just wish that a message of that type could ebb out into this large rich country of ours, and enter every college and university. That is just the thing that has been started. From there, it will be taught to the mass of people so that they will fully understand the principles of Socialism.

This, of course, looks as if it could be done easily. But it is much to the contrary. It will take a lot of work and effort to change the system so that the government would again be run by the people and for the people, not as it is today, controlled by some fifty odd number of multi-millionaires.

May 1st is the one day that the working mass will take time to lift their weary heads, square their shoulders, and look one another in the face and shake hands. This is the real Labor Day set aside to celebrate and rejoice over our victories and inspire us for further struggles.

But the last few May Day celebrations did not bespeak victories. They were celebrated by the people talking of the conditions of this "machine age" that were being forced upon them. And it seems as if the people are beginning to look upon one another in search for the reason and cause.

During this depression, many families have awakened as to why the people should suffer amidst plenty. The sooner everyone of us puts our shoulders to the wheel that much sooner shall we get out of this rut.

There is a Socialist Club in your community, so why not join it? Those living in Detroit should join our English Division. With your help we can accomplish more.

SEARCHLIGHT

By
DONALD
J.
LOTRICH

Greetings to the Jugoslav and all other workers on this May Day. May the bitter experiences and oppression of the past unite you into a strong and powerful laboring and thinking union. May you have the foresight to join those of your fellowmen and comrades who are striving to change this system of profit and luxury for the few into a system of plenty and a decent life for all. May you have the courage to condemn everyone who exploits the workers. May you have the intelligence to direct and gather your fellowmen to shoulder our work with us. May you give our May Day fitting observances and manifestation. Again we salute you, workers. You are everything, even if you are not given that recognition. You are might, power and force. You are the world. Haven't you built it?

Your hands and brains have mastered the most astonishing resistances. When you have built mammoth steam ships, huge airships, towering skyscrapers; delicate instruments, etc., you worked in unity. You gave all those away. And now you are hungry—without clothes and shelter. You do not act with the unity when you seek a job, so that you and your family may live. You divide your energy and pull separately. The same unified action that you exemplify when you assemble machinery, buildings, clothing, etc. is needed in presenting your liveable demands. You haven't learned that yet. But you must. We workers, and we alone, can stabilize this earth so that periodic depressions will forever disappear. We ask that you give that same efficient and united effort towards the banishment of hard times and the restoration of good times as you give to the development of industry.

Our demands are just. We are striving for a democracy in which the officials will be honest and just. In which there will be no room for graft, corruption, bribery and crookedness. A system which will exist for the expressed benefit of all the workers. In such a system a few wealthy individuals will have no possibility to exploit the many. A system whose sole objective will be to improve the standard of living for all peoples. A system which will give the workers the greatest possible return for their

labor. We see such a system possible. Many do not. It is a cinch that you workers will never get anything until you go after it. You may not think our program possible even though you admit it a good one. What we want to do is to get you and the rest of your disheartened and abandoned workers from the neutral fence into our back yard. Then we can wave our stick and proclaim that our demands must be heard and adhered to. And if we are united, if the big number of you workers, who have been either worrying about your job or starving without one, organize, your demands will not only receive consideration but you will get your job and a decent living.

To organize means to unite in body, thought and purpose. While each one of us are out advocating separate ideals, needs and programs we will get nowhere. Should we unite upon certain ideals which we hold in common there is bound to be action and results. Our party has been in existence for many years. It is only logical therefore that we ask the workers to enroll with us, for the record of the Socialist party is a record of fights and struggles for the principles to emancipate the workers. Do not neglect to enroll now, while times are bad. This will be your protest against the prevailing conditions. It will be a signal of uniformity. It will mean encouragement to the tireless fighters and leaders for Socialism and a labor party. Just condemning the present order and doing nothing else will avail you less than nothing. You must join the group that is seeking the only just way out of this mess, and this latter with your condemnations must bring the changes. Make up your mind on this May Day to participate in the festivities of the "great day" and decide now to join the party if you are not yet one of us and if you are, to secure the application of some worker.

The longer the workers put off the day of organizing that much longer you will have put up with the present day miseries. That much harder you make it for the rest of us who are slowly but positively forging our union to the front. Haven't you had enough of these robberies and thefts before your very eyes and platforms and promises never fulfilled? Are

you going to let this continue forever? We are not! If you sympathize with us, our aims and our movement then your place is alongside of the rest of our comrades. Instead of cursing and crying let us use our brains just a little bit.

We have proof that our plans are sound. We have evidence that they are advancing. Socialism is discussed all over the world. Every corner of the globe has heard of the Socialist achievements. Look at England, Germany, France, Austria. Yes, look at Milwaukee, Racine, Manitowoc, Reading. In fact look everywhere and anywhere the Socialists have had any organization at all and see if the effects of Socialism haven't been felt and seen. But this is not enough. We have only begun. The big job is still before us. The big mass is still unorganized and we must reach them. We must organize them. This May Day is therefore the opportune time for you, your friends and your neighbors to take out membership in the Jugoslav Federation of the Socialist Party.

"It matters not where it came from or who is sponsoring it as long as it is a good thing for the workers; I am and every worker should be for it," exclaimed a union delegate to the Unemployment Insurance Conference in Chicago last Sunday. If every unionist would pledge this, the bill would be carried unanimously.

Missing Ingredient

Two old settlers sat smoking in a cabin far away in the backwoods. No feminine presence ever graced that settlement, and domestic arrangements were primitive and crude.

The conversation drifted from politics to cooking, and one of the confirmed bachelors said: "I got one o' them there cookery books once but I never could do nothin' with it."

"To much fancy work about it?" asked the other.

"You've hit it. Every one of them recipes begins in the same way. Take a clean dish—and that settled me at once."

Too Many for Him

"Driving too fast, miss," said the traffic cop severely. "Give me your name please."

"Desiree Stephanie St. John Dela-garde du Lange—" began the fair motorist.

"Well, I'll give you one more chance," interrupted the cop closing his book, "but it's your last chance, mind you."

Industrial Cataclysms

By Adam Coaldigger

The temporary business depression that started last October a year ago will soon celebrate its second birthday anniversary.

The most depressing thing about the depression is the unanimity and frequency with which the master minds of the nation predicted its speedy end—sixteen months ago.

By the way, why can't the great statesmen who claimed all the credit for the late lamented prosperity make another one?

Then there is the question, "Where does prosperity go when it ain't?"

And say, can anybody tell what became of the Coolidge prosperity?

Sure! Leave it to me, Cal took it with him when he left the White House. It's locked up in a little box under his bed, and judging from his writings, he must 'ave lost the key.

Poor Herbert!

When he got there
The cupboard was bare
So instead of fand
He got nothing but blame.

Oh well, a great engineer, who on top of that has lived all over Asia and Africa, should have learned from his experience with medicine men and woodoo doctors that beating tom-toms doesn't make rain.

One safe way to deal with prosperity is to meet it coming, then get in front of it and shout: "Follow me." Another safe way is choosing not to run when it's oozing out.

What I'm gently hinting at is that the man, high, jock, or low, who thinks that prosperity is made by marking a cross under the right sort of critter is an unmitigated jackass. Also, that college-bred men who seek the highest offices of the republic with such tommy-rot are either demagogues of the lowest order or they bought their sheepskin at the butcher shop.

The true, yea, the only possible source of good times as well as bad times, must be sought in the pocketbooks of the producing masses—that is, the farmers, wage earners and their white-collar brothers, the so-called brain workers.

When the masses have money, they buy.

When the masses buy, the merchants sell.

When the factories have orders, they turn out goods.

When goods are turned out the workers work.

When workers work, they have money.

When the workers have money, they buy—and we have prosperity.

Where our imbecile economic anarchism breaks down, it is always at the consuming end. We only make things to sell, and then we overlook the all-important point of putting enough money in the pockets of the workers to pay for the things we made to sell to them, and this in the course of time brings about an accumulation of unsalable goods.

Then whenever the stock of unsalable goods reaches the point where the merchants have neither the cash nor the need to buy more goods—

Orders fall off in the factories.

When orders fall off in the factories, workers are put on short time, or are discharged outright.

When workers are put on short time, or are discharged, their wages go down or cease altogether.

When wages go down, the purchasing power goes down.

When purchasing power goes down, sales go down.

When sales go down, many merchants are forced into bankruptcy.

The bankruptcy of many merchants drags down banks and manufacturing institutions. Savings are wiped out. Investments are lost. Stocks of goods are sold below cost. More stocks are sold to the insurance companies.

The breakdown of manufacturing, commerce and banking in turn drags down mining, farming and transportation, and there is your business depression, or better, your Industrial Cataclysm.

The most humorous (God save the mark!) aspect of Industrial Cataclysms is that they are not due to the acts of God, such as floods, earthquakes, insect pests, cyclones and tidal waves, but are due solely to the greed and imbecility of man. They are the logical and inevitable outcome of the war between empty pocketbooks and full storehouses. Their chief characteristic is the lack of everything that man wants in the midst of a superabundance of everything he has created to satisfy his wants. And all this is due, let me repeat, to the inability of the producers to purchase with their income the major portion of their products.

Nor is the present business depression just a mere flurry that soon will pass. It is by far the most serious economic catastrophe that has hit the capitalist order. It is world-wide. It has already lasted longer and wrought more havoc than any panic preceding it. It has wiped out a large section of the middle class, and reduced millions of farmers to the position of land slaves and wage earners.

The reduction of population into propertyless masses, officiated by hired retainers, all working for a rapidly diminishing number of owners, as predicted by the foremost economists of the last century is no longer a bad dream. It's here! In the case of the farmers, for instance, it is very much to be doubted that their total possession of land and chattels equals the total amount of their mortgaged indebtedness. As far as productive property is concerned, the wage earners are of course out of the picture, and the same holds good with the overwhelming majority of our professional classes.

On top of all that comes the displacement of men by machinery, followed by increased competition for jobs, followed by lower wages—diminished purchasing power in the face of increasing output and consequently bigger and better panic, until—

But why join the prophets of evil when it is so much more pleasant and popular to cure (?) these evils by joining our knee-breeches industrialists and diaper statesmen in reciting:

"Every day in every way,

It's getting better, better and better."

Indeed the most appalling thing in the present situation is the intellectual and moral bankruptcy of leadership. It really seems that the big boys on top actually believed that they could make or maintain prosperity by smiling hopefully at newspaper men and talking encouragingly over the radio.

Now that their pretty soap-bubble has burst, as it always must, in accordance with its own laws, they are running around like Hottentot medicine men who have lost their magic wand.

But mercy me, I'm getting serious. Worse still, I'm getting mad. And if I go mad too, that will just about make it unanimous.

The Jingó Press

"DYNAMITE"

The above is the title of a new book written by a man of our own nationality, Louis Adamic, and recently published by The Viking Press of New York.

It is really dynamic in its expression, in and interpretation of important historic events in American evolution of labor consciousness. Mr. Adamic includes in his narrative, while not all important labor struggles (it can't be done in one book), the main incidents of workers' endeavors "to better their lot," from Molly Maguires, Knights of Labor, and many other industrial organizations down to today's racketeering that threatens to disintegrate the already shaky labor unions.

The whole book is decidedly educational, exact in dates of events and important historic statements of men who are deeply impressed into the annals of nation's past and current history. In other words, it's a true story of American labor movement from its distant struggles till today, squeezed into one volume. And that makes it interesting to read. No dull explanations; just facts about important events.

Working people especially should know the real and true history of American class struggle; and "Dynamite" is the best narrative giving this information in a condensed form I have yet seen.

Buy this book, if you can afford it, and read it—and then read it again. Besides try to induce your Lodge or Club to get a few copies of it. Then the books can be circulated among members for reading. That really is a good and workable idea.

Comrades and brothers, this worthy book is a resume of the working class history, and you will read in it things that you didn't have a chance to know till now!

I recommend it to you all!

Frank S. Taucher.

The Grasshopper And the Ant

The grasshopper song, "Oh! why be a slave!
Why work and worry and scrimp